УКРАЇНСЬКИЙ ХРИСТИЯНСЬКИЙ ЧАСОПИС

МІСІОНАР

1978
2005

ІВАН
ПАВЛО II

1958
1963

ІВАН
XXIII

КАНОНІЗАЦІЯ 27 квітня 2014

КВІТЕНЬ
2014
№ 4 (255)

ЛИЦАРІ МАЙДАНУ: СЬОГОДНІ І ЗАВТРА
25 стор.

ШЛЯХ ІВАНА ПАВЛА II ДО СВЯТОСТІ
31 стор.

ПАПА ІВАН XXIII – "ВЕЛИКИЙ РЕФОРМАТОР"
36 стор.

КРАЩІ СВІТЛИНИ

з євромайдану

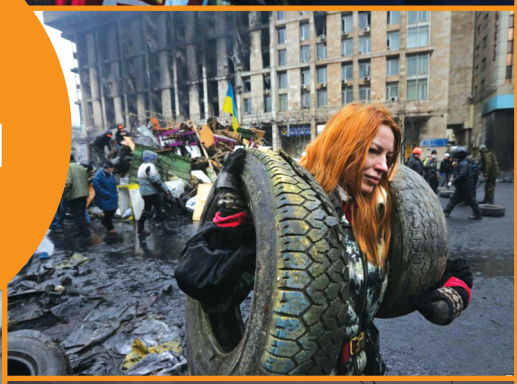

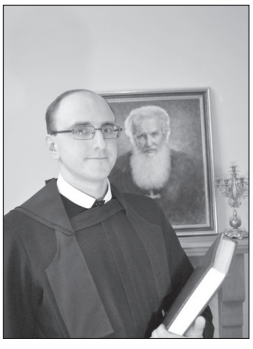

о. Віталій ПОПАДЮК, ЧСВВ

ВОКРЕСІННЯ ХРИСТОВЕ – ОСТАННІЙ ШАНС

Як світло нічого спільного не має з темрявою, як гарячі промені сонця не сумісні з твердою льодяною кригою, як життєдайні водні потоки суперечать смертоносній пустелі – так між смертю та життям – нездолання прірва.

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

Дорогі наші читачі! Наближається світлий празник Воскресіння нашого Спасителя – свято відродження надії на вічне життя, на перемогу над темрявою смерті та зла. В Особі Ісуса відбулася перемога святості над злом, вірності над зрадою, блаженства над терпінням, життя над смертю.

Царство Боже у повній мірі настане тоді, коли буде цілковито зруйнована сила зла, влада пекла. Ми спостерігаємо сьогодні у світі, зокрема останнім часом в нашій любій Україні, як певним чином панує зло, як слуги лукавого ніби здобувають перемогу над слугами Божими. Переживши одні переслідування та віддавши чимало людських жертв на поталу ненависникам справедливості, мимоволі ми опинилася у другій фазі політичної та загальнонаціональної кризи, пов'язаної з територіальною цілісністю нашого рідного краю, іншими словами, на порозі жорстокої війни. На 23-му році незалежності України ми второпали, що ніякої незалежності в нас не було. Під фальшивою маскою волі крилися окови рабства перед сильними світу цього. Невже, питаємо себе, перемога Воскреслого Христа недостатня, невже Його жертва на Хресній Голготі марна? Пропоную коротко переглянути всю історію створення і спасіння, а головно її принцип.

На початку Господь створив людину чистою, безплямною, а головне щасливою, і дав їй можливість вибирати між добром і злом. Людина, на жаль, вибрала шлях гріха та, як наслідок, втратила свою райську первісну красу. Через тисячоліття після гріхопадіння приходить довгоочікуваний Спаситель-Месія, Божий Син, який стає людиною, при цьому залишаючись правдивим Богом, щоб своєю жертвою та Воскресінням повернути людині втрачене місце в Небі. Отже, Воскресіння Христа є для людства немовби другим створенням, поверненням щасливого буття людині, яка втратила свою людськість. Господь вдруге створив людину для Неба, продовживши її право на вибір. Насильно Господь до раю не затягує, Він показує лише дорогу, дає всі можливості його осягнути, але кроки людина має робити сама. І бачимо тепер, вже стільки літ після приходу Спасителя на землю, знову зло і гріх вдираються до наших сердець, щоб закрити на двері до Неба, так само як після першого гріхопадіння. Але, дорогі в Христі, зауважмо, що ми живемо вже не в очікуванні приходу Месії, який знову визволить людство з рабства гріха. Ми ждемо приходу «Сина Чоловічого, який йтиме по хмарах з великою силою й славою» (Мр. 13, 26). Другий прихід Христа вже не буде третім створенням, а буде закінченням часу покаяння і навернення для людей, буде часом Суду. Ось така картина – живемо в останню епоху історії спасіння, після якої наступить «нове небо і нова земля» (Одкр. 21, 1). ■

Щиро вітаємо усіх читачів «Місіонаря» з Воскресінням Христовим. Бажаємо всім зрозуміти, що без Бога ми ніколи не переможемо гріха. Якщо зі страху перед тортурами не втечемо з-під Голготи разом з більшістю учнів, то зможемо побачити світле Воскресіння Правди і Життя. Нехай воскреслий Христос усіх Вас щедро благословить!

НАМІРИ АПОСТОЛЬСТВА МОЛИТВИ НА ТРАВЕНЬ с. 7

СВЯТА ПЕЛАГІЯ с. 9

ВЕЛИКОДНЄ ПРИВІТАННЯ ПРОТОІГУМЕНА О. ПАНТЕЛЕЙМОНА САЛАМАХИ, ЧСВВ с. 10

ЗУСТРІЧ З ВОСКРЕСЛИМ с. 11

ЄВАНГЕЛЬСЬКІ РОЗДУМИ: БАЖАННЯ СЛАВИ ТА ВЛАДИ с. 12

ПРО ЛІТУРГІЮ ПЕРЕДОСВЯЧЕНИХ ДАРІВ с. 15

ПАПА ФРАНЦИСК: ХРИСТИЯНИН БЕЗ ХРЕСТА – НЕ ХРИСТИЯНИН с. 19

ДІТИ З БЛАКИТНИМИ РУШНИКАМИ с. 20

У СВІТЛІ ЛЮБОВІ ДО ХРИСТА І У ХРИСТІ: РОСІЙСЬКИЙ ПИСЬМЕННИК ДМИТРІЙ МЕРЕЖКОВСЬКИЙ с. 23

ЛИЦАРІ МАЙДАНУ: СЬОГОДНІ І ЗАВТРА с. 24

ЧУДО ЗА ЗАСТУПНИЦТВОМ БЛАЖЕННОГО ІВАНА ПАВЛА II с. 28

В УПЦ КП НАЗВАЛИ ТРИ КЛЮЧОВІ ПИТАННЯ ДЛЯ СТАРТУ ДІАЛОГУ З УПЦ (МП) ЗІ СТВОРЕННЯ ЄДИНОЇ ПОМІСНОЇ ЦЕРКВИ с. 28

У ДЕНЬ РЕФЕРЕНДУМУ КРИМ ПРИСВЯТИЛИ НЕПОРОЧНОМУ СЕРЦЮ МАРІЇ с. 28

ГЛАВА УГКЦ ЗУСТРІВСЯ З МІНІСТРОМ ОБОРОНИ УКРАЇНИ с. 29

ГЛАВА УГКЦ ЗАКЛИКАВ ВІРНИХ МОЛИТИСЯ ЗА ТИХ, ХТО ЧИНИТЬ НАМ КРИВДУ с. 29

У ДОРІ ЗГОРІВ СТУДИТСЬКИЙ МОНАСТИР СВЯТОГО ІЛЛІ с. 29

ШЛЯХ ІВАНА ПАВЛА II ДО СВЯТОСТІ с. 30

с. 10

с. 24

с. 32

10 ЦІКАВИХ ФАКТІВ ПРО ЖИТТЯ ІВАНА ПАВЛА II с. 32

ПАПА ІВАН XXIII – «ВЕЛИКИЙ РЕФОРМАТОР» с. 36

ПРОШУ, ПРОСТИ МЕНІ... с. 37

НАВЕРНЕННЯ ЧЕРЕЗ МОЛИТВУ НА ВЕРВИЦІ с. 39

РЕКОЛЕКЦІЇ З О. КОРНИЛІЄМ ЯРЕМАКОМ, ЧСВВ, У ІВАНО-ФРАНКІВСЬКУ с. 40

БРАТИ-ІСПОВІДНИКИ ІЗ ЗАКАРПАТТЯ с. 41

АПОСТОЛЬСТВО ХВОРИХ: СТРАЖДАННЯ З ХРИСТОМ – ЦЕ ДЖЕРЕЛО ДУШЕВНОГО МИРУ с. 46

РОЗПОВІДЬ ХВОРОЇ ЖІНКИ З БОРОНЯВИ (ЗАКАРПАТТЯ) с. 48

ПОДЯКА ХВОРОГО с. 49

КРОСВОРД с. 50

с. 40

МІСІОНАР

Головний редактор:
о. Віталій ПОПАДЮК, ЧСВВ

Заступник Головного редактора
о. Христофор ГАНИНЕЦЬ, ЧСВВ

Радакційна колегія:
о. Корнилій ЯРЕМАК, ЧСВВ
о. Мелетій БАТІГ, ЧСВВ
о. Миколай МИКОСОВСЬКИЙ, ЧСВВ

Літературне редагування:
о. Віктор КВАСНІЙ, ЧСВВ

Коректура:
о. Віталій ПОПАДЮК, ЧСВВ

Дизайн та комп'ютерна верстка:
Олег ПЕЛЕНИЧКА

Заснований у 1897 році
Засновники – Отці Василіяни
Реєстраційне свідоцтво КВ № 5133 від 18.05.2001 р.
Часопис виходить раз у місяць

Передплатний індекс – 23959

Адреса редакції:
«Місіонар», вул. Б. Хмельницького, 36,
м. Львів, 79019
тел/факс: 255-38-15
e-mail: misionar@ukr.net
Наш сайт: www.misionar.info

Підписано до друку 24.03.2014 Формат 70x100 1/16.
Друк офсетний.
Папір друк. № 1. Умов. друк. арк. 5,2. Умов. Фарбо-відб. 5,7.
Обл.-вид. арк. 5,0. Зам. Тираж 5000 прим.

ЦІНА ДОГОВІРНА

Віддруковано з готових діапозитивів
у Жовківській друкарні видавництва Отців Василіян
«Місіонер». 80300, Львівська обл., м. Жовква,
вул. Василіянська, 8

Передруки і переклади дозволені за поданням джерела.
Редакція зберігає за собою право виправляти і скорочувати надіслані матеріали.

©Журнал «Місіонар», 2014

МОЛИТВА ЩОДЕННОГО ПОЖЕРТВУВАННЯ ДЛЯ ЧЛЕНІВ АПОСТОЛЬСТВА МОЛИТВИ

О, Божественне Серце Ісуса!
У злуці з тим наміром, з яким Ти на землі віддавав славу Богові і тепер щоденно віддаєш у Пресвятій Тайні Євхаристії, жертвую Тобі через Непорочне Серце Пречистої Діви Марії усі свої молитви, справи, слова, думки й витривалість у терпіннях нинішнього дня як винагороду за всі зневаги, образи і кривди, завдані Тобі.

Жертвую їх особливо за Святішого Отця Папу Римського, за святу Церкву, за навернення грішників та в усіх намірах Апостольства молитви, призначених на цей місяць і на сьогоднішний день.

Пресвяті Серця Ісуса і Марії, спомагайте святу Церкву та Україну!

Святий Йосифе, Покровителю і Заступнику приятелів Ісусового Серця, моли Бога за нас!

Святий Архангеле Михаїле, св. Миколаю, св. Володимире, св. Йосафате, заступники України, моліть Бога за нас!

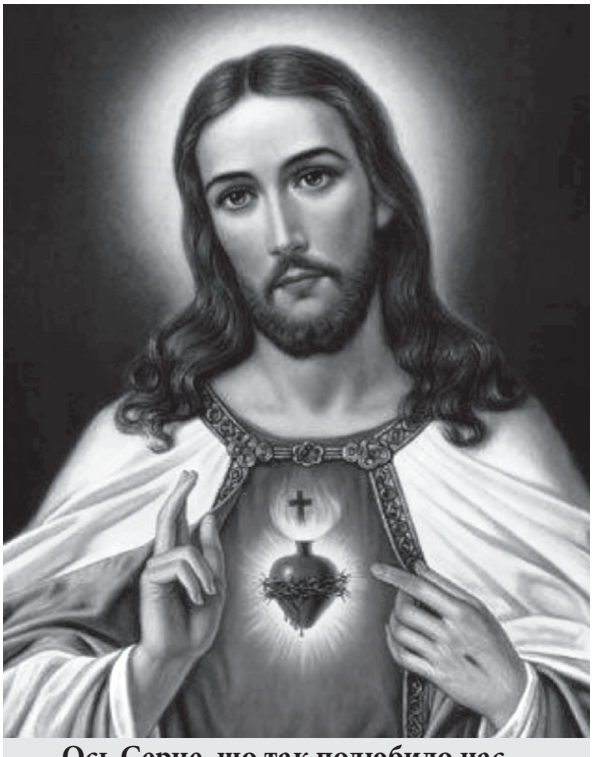

Ось Серце, що так полюбило нас...

НАМІРИ АПОСТОЛЬСТВА МОЛИТВИ на квітень

(З благословення Святішого Отця)

ЗАГАЛЬНИЙ: Щоб керівники держав підтримували захист існуючого миру й гарантували справедливий розподіл дарів і ресурсів.

МІСІЙНИЙ: Щоб воскреслий Господь наповнив серця людей, які переживають хворобу і біль, надією на покращення свого стану.

МІСЦЕВИЙ: Щоб вірні України сміливо наверталися до правдивої віри, яку проповідує Христова Церква, рішуче відрікаючись від забобонів, магічних та псевдорелігійних вірувань і практик.

ПОКРОВИТЕЛЬ: мученик Хризант, 1 квітня

НАМІРИ АПОСТОЛЬСТВА МОЛИТВИ на травень

(З благословення Святішого Отця)

Підготував о. Корнилій ЯРЕМАК, ЧСВВ

Загальний: Щоб ЗМІ були інструментами в служінні миру й правди

«Пізнайте правду – і правда визволить вас» (Йо. 8, 32). Оскільки загальноприйнятим джерелом влади в сучасному світі вважається народ, інформування громадськості протягом останньої сотні років набуває дедалі більшої ваги. Чільне місце в цьому займають засоби масової інформації, завдяки яким передовсім формується громадська думка, а громадяни можуть легше орієнтуватися в суспільних та політичних обставинах і процесах. Саме тому ЗМІ часто називають четвертою владою поряд із законодавчою, виконавчою та судовою. Разом з тим, через засоби інформування можна впливати на суспільну думку і нею маніпулювати, що ми в останні місяці і навіть роки виразно спостерігаємо у способі праці російських телеканалів та інших інформаційних засобів. Саме тому політики намагаються всіляко впливати на журналістів, вербувати їх, щоб виготовляли спеціальні, замовні матеріали для такої маніпуляції та викривлення правди. І журналісти у такій «співпраці» можуть вбачати спосіб заробітку, покращення свого матеріального стану. Викривлення інформації зазвичай призводить до напруження в суспільстві, непорозумінь та конфліктів. У її результаті можуть також страждати окремі особи, групи чи навіть народи.

Саме тому ми повинні молитися за те, щоб працівники засобів масової інформації були сміливими насамперед у тому, щоби шукати, виявляти та підтримувати правду. Основою пізнання істини є сам Христос, який посвідчив: «Я дорога, правда і життя». Тільки заглиблення у Слово Боже, його досвідчення і щоденне практикування у звичайному житті може забезпечити чесноту мужності у самих працівників засобів інформації та силу не піддаватися на тиск і нечесні зваби «сильних світу цього». Також, коли молимося за ЗМІ, ми повинні пам'ятати про їх керівництво та власників, щоб вони у своїй діяльності керувалися передовсім любов'ю та повагою до істини, а також євангельськими принципами. Врешті, Христос приносить на землю мир, хоча й передбачає, що не всі люди приймуть. Як же ж важливо, щоб чинники, які впливають на уми і душі багатьох людей, стали на шлях пошуку істини, поширювали й укріплювали мир між людьми. Тому молімося за всіх, хто зайнятий у засобах масової інформації, щоб вони були відповідальними, а їхні підприємства стали правдивими інструментами служіння миру і правди. ■

Місійний: Щоб Марія, Зірка євангелізації, допомагала місії Церкви в проголошенні Христа всім народам

Пригадується подія, яка сталася в Кані Галилейській (пор. Ів. 2, 1 –1 1). Ісуса та його учнів запрошено на весілля. Євангелист Іван зазначає, що саме там Ісус вчинив перше чудо на очах своїх учнів, і з цього ми можемо зробити висновок, що Він не чинив чудес і знаків до цього часу. Марія, мати Ісуса, отож, не мала якогось досвіду чудесного діяння свого Сина. Вона протягом багатьох років проживала поряд із ним у звичайних обставинах ремісничих занять, зберігаючи все те, що про нього було сказано ще в дитинстві, і пильно роздумувала про це у своєму серці. І коли Ісус розпочав проповідувати Боже Царство, вона, очевидно, збагнула, що прийшла година для сповнення тих пророцтв, які свого часу чула від архангела Гавриїла, праведного Симеона чи пророчиці Анни. Коли Марія зауважила, що на весіллі

забракло вина, вона, не роздумуючи, звернулася до свого Сина: «Вина не мають». Та отримала, здавалось би, негативну відповідь: «Що мені і тобі, жінко? Ще не прийшла моя година». Але Марія впевнено звертається до слуг: «Що тільки скаже вам – робіть». Ісус і справді приходить і пропонує слугам замість вина приносити у господу воду. А потім зачерпнути її і нести до весільного старости. І коли слуги послухали Христа, хоча його порада на перший погляд здавалася цілком безглуздою, врятували ситуацію під час весілля. А учні Христові увірували в нього і збагнули, що він посланий Отцем Небесним.

Центральним висловом цього євангельського оповідання є заклик Пресвятої Богородиці до слуг: «Що тільки скаже вам – робіть!». Цей заклик лунає знову і знову для кожного послідовника Ісуса Христа, підбадьорюючи його і додаючи сили, щоб іти і сіяти Слово Боже між людьми, не дивлячись навіть на те, що проповідників очікують великі труднощі і не відразу видно наслідки цієї праці. Сам Ісус каже, що «один сіє, а інший жне». Ставши один раз на шлях наслідування Божого Сина, Його учні вже не можуть залишатися байдужими, якщо ще хтось не чув Його Слова і не пізнав спасіння, яке своїм приходом на землю Він приніс. Пресвята ж Богородиця, Цариця неба і землі, сьогодні також зауважує потреби і проблеми людей, повторюючи своє прохання робити все, що їм скаже. Таким чином Марія є світочем євангелізації та тією особою, яка постійно підтримує християнських місіонерів. Великою підтримкою для проповідників є молитва до Пресвятої Богородиці. Недарма покровителькою місіонерів проголошено святу Терезу від Дитятка Ісуса, яка, хоча проживала в контемплятивному монастирі, постійно молилася до Матері Божої за тих, хто несе євангельське слово людям. Тому такою важливою є молитва Церкви за тих, хто знаходиться на першій лінії проголошення Божого Слова, і то щоденна молитва до Пресвятої Богородиці, яка просвітлює Божих дітей і показує правдивий шлях до вічного Спасіння. ■

Місцевий: Щоб українські батьки виховували своїх дітей в дусі побожності, терпеливості та доброго християнського прикладу

Сьогодні можна часто почути, нібито «вулиця» виховує дітей. Однак це не стільки критика так званої вулиці, скільки, на жаль, визнання недостатнього дбання батьків у справах виховання своїх дітей. Давніше люди жили набагато повільнішим і спокійнішим життям: отримували менше інформації, повільніше пересувалися, навчальні та професійні програми не були настільки насиченими. Тому виховання дітей відбувалося більш спонтанно, природно. Діти, живучи поряд із батьками, самостійно переймали форми поведінки та погляди дорослих. Сьогодні діти більше часу проводять у школі та мають багато додаткових занять. Суспільство дедалі більше піднімає планку вимог, особливо щодо навчання і підготовки. На жаль, у більшості випадків світ прямує вже звиклим втореваним шляхом підвищення кількісних та якісних показників, забуваючи про закономірності людської природи та потреби душі.

Першим каменем у фундаменті виховання є здорові стосунки всередині сім'ї, особливо між батьками. Коли говориться про приклад батьків, не мається на увазі, що батьки повинні робити якісь спеціальні заходи, щоб показово надавати дітям форми для наслідування. Більше наголошується на тому, що діти в першу чергу приймають від батьків не стільки слова і повчання, скільки переймають форми їхньої поведінки. І якщо діти «втікають на вулицю», то це є недвозначним свідченням, що й самі батьки не зовсім вдало проводять свій час в колі сім'ї, постійно натискаючи на оточуючих та дратуючи їх. Дати добрий християнський приклад для дітей – це, по-перше, самим щиро і невдавано дбати про спасіння своєї душі, молитися не «на показ», відверто виконувати Божі заповіді та зберігати Христові слова у серці. Добрим прикладом для дітей також будуть спокійні, рівномірні та сповнені взаєморозумінням стосун-

ки між батьком та матір'ю: не уникання конфліктів перед дітьми, а, власне, правдиві стосунки любові і взаємної жертви.

Дуже легко любити дітей, коли вони чемні і працьовиті. Але що робити, коли це не так? Апостол Павло твердить, що любов ніколи не минає. Тож повинна не проминути і в такому випадку. На жаль, в сучасному світі люди більше керуються своїми емоційними станами, аніж почуттям відповідальності, побожності і розуму. Тому часто у відносинах із дітьми батьки поводяться більше як авторитарні керівники, аніж як люблячі особи. Христос каже, що «немає більшої любові від тієї, коли хтось за друзів своїх життя віддає». Віддати життя – болюча процедура. Багато батьків і справді готові померти за своїх дітей. Але важливіше, поки вони живуть, віддавати життя за дітей не тільки одноразово, але щодня, терплячи ті болі, яких можуть зазнавати в ході, так би мовити, виховного процесу. Тому виховання дітей, любов до них передбачає внутрішній спокій і терпеливість з боку їхніх безпосередніх вихователів – батьків.

Нарешті, добрий приклад не може бути без особистої побожності. Батьки повинні не тільки регулярно молитися, відвідувати богослужіння та брати участь в практиці Святих Тайн. Також вони повинні мати достатньо глибокі і солідні релігійні знання – неможливо, щоб діти ставили перед батьками релігійні запитання, а вони не могли дати на них задовільних відповідей. Особиста побожність батьків, їхня життєва радість від постійного молитовного спілкування з Христом, впевненість у майбутньому внаслідок довір'я до Божого Провидіння є найкращим виховним засобом. Українське суспільство повинно постійно молитися за мир і добробут наших сімей, оскільки вони є основою морального здоров'я передовсім кожної поодинокої особи, суспільства і навіть Церкви. Особливо необхідно за батьків, які є першими і головними вихователями своїх дітей. ■

Покровитель на травень:

СВЯТА ПЕЛАГІЯ

день в календарі: 17 травня

Св. Пелагія була поганською дівчиною надзвичайної вроди. Вона була дочкою знатних язичників і, коли почула від знайомих їй християн проповідь про Ісуса Христа Сина Божого, увірувала в Нього й побажала зберігати цнотливість, присвятивши Богові все своє життя. Батьки бажали одружити її з сином імператора Діоклетіана. Але Пелагія, вихована нянькою-християнкою, не хотіла виходити заміж, тільки шукала нагоди прийняти святе Хрещення. Незабаром вона зустріла правовірного єпископа, і він охрестив її. Коли це стало відомо, її суджений покінчив життя самогубством, а рідна мати привела її до імператора Діоклетіана, щоб той покарав її. Захоплений Красою дівчини, імператор сам забажав взяти собі її за жінку, але вона не захотіла стати його дружиною, а тим більше відректися святої віри. Тоді Діоклетіан наказав кинути Пелагію до розпеченого залізного бика, в якому вона загинула. Викинуте тіло Пелагії стеріг лев, аж поки прийшов єпископ і поховав його на горі біля міста.

У часі царювання імператора Костянтина (306-337 рр.), коли припинилися гоніння на християн, на місці поховання святої Пелагії збудували церкву. ■

ВЕЛИКОДНЄ ПРИВІТАННЯ ПРОТОІГУМЕНА О. ПАНТЕЛЕЙМОНА САЛАМАХИ, ЧСВВ

Христос воскрес! –
Воістину воскрес!

«З того часу Ісус почав виявляти своїм учням, що Йому треба йти в Єрусалим і там багато страждати від старших, первосвящеників та книжників, і бути вбитим, і на третій день воскреснути» (Мт. 16, 21).

Дорогі браття в монашестві, сестри і браття у Христі.

Наші серця і душі переповнює радість, якою поділився ангел із жінками, що були переконані, ніби йдуть на могилу віддати останню повинність своєму Вчителеві: *«Не бійтесь: знаю бо, що ви шукаєте Ісуса розіп'ятого. Його нема тут, він воскрес»! (Мт. 28, 5 – 6).* Співаючи радісний пасхальний тропар, кожного разу ми відживляємо віру у воскресіння Христове, а разом з тим – тверду надію, впевненість, що нашому життю, відданому через хрещення у Божі руки, підтримуваному через Пресвяту Тайну Євхаристії в постійному єднанні із Воскреслим, подаровано Боже спасіння і щастя вічного оглядання Бога «обличчям в обличчя» (пор. 1 Кор. 13, 12). Саме завдяки цій вірі і надії ми радісно зустрічаємо кожний день, подарований Богом, і можемо чинити добро на Його славу.

Проте, вірити у Христа – це також і боротися! Боротися до смерті, до загину, недарма ж святі говорили, що крайньою межею любові є смерть. Без страждання не буде перемоги: *«Коли хто хоче йти за Мною, хай зречеться себе самого, візьме хрест свій і йде за Мною. Хто хоче спасти своє життя, той його погубить; а хто своє життя погубить ради Мене, той його найде. Яка користь людині, коли здобуде увесь світ, але пошкодить своє життя? Що може людина дати взамін за своє життя?» (Мт. 16, 25 – 26).*

Тепер багато хто перебуває у замішанні. Як можна святкувати Великдень, коли таке діється у світі? Як добрий Бог допускає стільки зла поміж нами? Але ми не будемо ставити перед собою ці запитання, а признаємося, що протягом довгого часу перебували в стані самообману самозаспокоєння: мовляв, з нами такого не може статися. Ми не каялися щиро із своїх провин, не тренували розуму і духу, не готувалися до відсічі неправді й ворогові. А скільки неправди, ненависті і безглуздих суперечок було за останні роки в нашому суспільстві… Але заклик звучить сьогодні, посеред воєнних поголосок: «Не лякайтеся!» І тому ми радісно святкуємо Воскресіння Христове, і саме тепер, як ніколи актуально, звучить святковий пасхальний тропар: *«Христос воскрес із мертвих, смертю смерть подолав, і тим, що в гробах, життя дарував!»*

Нас чекають непрості часи – часи боротьби, очищення, оновлення. Христос про це попереджував. На цьому шляху нам буде необхідно подолати багато труднощів і перешкод. Але правда і справедливість завжди торжествуватиме: *«У світі страждатимете. Та бадьортеся! Я бо подолав світ!» (Йо. 16, 33).*

У величне свято Воскресіння Христового бажаємо всьому нашому народу, кожній людині зокрема сміливості, здоров'я, віри, впевненості і перемоги над темрявою гріха й облуди! ■

Христос воскрес – воскресне Україна!

ЗУСТРІЧ З ВОСКРЕСЛИМ

бр. Партеній ПІДЧЕХА, ЧСВВ

Кожен з нас у своєму житі, бажає зустріти по дорозі відомих особистостей. Навіть часом по можливості нав'язати з ними хоч якийсь контакт. На афішні оголошення великих і унікальних людей відгукуються чимало. Аби потрапити на концерти відомих співаків, гумористів, композиторів, квитки на місця замовляються заздалегідь.

Однак ці відомі силуети з плином часу зникають з поля зацікавлення фанатів чи просто заангажованих. Такі особи, втративши свого кумира, кидаються в активний пошук за наступним, і знову та знову. Новий кумир сідає на трон попереднього, життя видається суцільним пошуком, щоб втамувати спрагу шукання. Такі особи топляться у пошуках привілею особистого контакту з неперечисленими в історії людьми.

Християнам теж притаманний пошук, але зовсім інших вартостей. Цей пошук полягає у зустрічі з незмінною Особою, яка відіграла і відіграє важливу роль в ході історії. А також, як не дивно, у мільйонах людських спраглих життів. Ця Особа не є минущим кумиром тривалого захоплення, але взірцем для наслідування.

Знаходять цю Особу у Євхаристії, та в особистій зустрічі на молитві. Часом буває і навпаки: Він шукає зустрічі з нами.

Ми, християни, горимо бажанням, як і багато святих, зустріти Воскреслого. Святий Августин після свого навернення та трагічної втрати внаслідок хвороби земного друга збагнув, що прагнення земних цінностей не погасили спрагу зустрічі з Воскреслим. Воскреслий через свою смерть зробив нас живими (Од. 1, 18). Жодний альфа-чоловік, ні екс-месія земності не підпорядкував і не переміг смерть. Ісус зазнав смерті, Син Божий став людиною, помер та був похований. Однак тіло не зазнало тлінності (пор. Ді. 13, 17).

Від гробу відкотився камінь, звідки вийшов Воскреслий Суддя. Гроби людських вчинків та прагнень стали явними перед Ним. За ким шукаємо? «(…), чого ж ти плачеш, кого шукаєш?» (див. Йо. 21, 15). Воскреслий Ісус установлює прямі стосунки зі своїми учнями через дотик і участь у споживанні їжі. Цим запрошує їх переконатися, що Він – не дух. А також показує тіло зі слідами страждань, з іншими властивостями прославленого (ККЦ, кан. 645).

І сьогодні ми маємо можливість бачити Воскреслого і прославленого, з відбитками відкупительних ран. Він Воскреслий чекає на нас у кивоті, очікує коли учні приступлять до споживання, щоб збагнули, що це Він і мали життя у собі.

Отже, нехай наше серце прагне лише зустрічі з Воскреслим. Ця зустріч надунікальна. Вона змінила життя не одного, наприклад апостола Павла. Перетворила противника Воскреслого на найвірнішого учня. ■

ЄВАНГЕЛЬСЬКІ РОЗДУМИ: БАЖАННЯ СЛАВИ ТА ВЛАДИ

о. Йосафат ВОРОЦЯНКА, ЧСВВ

«Вони були в дорозі, простуючи в Єрусалим. Ісус ішов перед ними. І дивувались вони й, ідучи за ним, страхалися. І, взявши знову дванадцятьох, почав їм говорити, що має статися з ним: Оце йдемо в Єрусалим, і Син Чоловічий буде виданий первосвященикам та книжникам, і засудять його на смерть, і видадуть його поганам і насміхатимуться з нього, плюватимуть на нього, бичуватимуть його й уб'ють, Він же по трьох днях воскресне. Яків же та Йоан, сини Заведея, підходять до нього та й кажуть йому: Учителю, хочемо, щоб ти нам зробив те, чого попросим. Він же їм відповів: Що хочете, щоб я зробив вам? Зволь нам, – ті йому кажуть, – щоб ми сиділи: один праворуч, другий ліворуч від тебе у твоїй славі. Ісус же сказав їм: Не знаєте, чого просите. Чи можете пити чашу, яку я п'ю, і христитися хрищенням, яким я хрищусь? Ті йому відповіли: Можемо. Ісус сказав їм: Чашу, яку я п'ю, питимете, і хрищенням, яким я хрищуся, христитиметесь. Сидіти ж праворуч від мене чи ліворуч, – не моя річ вам дати, а кому приготовано. Почули про те десятеро, тож обурились на Якова та Йоана. Тоді Ісус прикликав їх і сказав їм: Ви знаєте, що ті, яких вважають князями народів, верховодять ними, а їхні вельможі утискають їх. Не так воно хай буде між вами, але хто з-між вас хоче стати великим, хай буде вам слугою, і хто з-між вас хоче бути першим, хай буде рабом усіх. Бо й Син Чоловічий прийшов не на те, щоб йому служити, лише щоб служити й віддати своє життя як викуп за багатьох (Мар. 10, 32 - 45).

1. Насмішки і смерть. Дві речі, котрих найбільше боїться українець, це насмішок і смерті. Вже від дитинства вчимо своїх дітей: «Не роби цього, бо з тебе будуть сміятися». Самі батьки прищеплюють своїм дітям комплекс меншовартості. Вони вводять своє дитя у залежність від думки тих, хто нас оточує. «Так не оглядайся, бо з тебе будуть сміятися. Так не одягайся, бо з тебе будуть сміятися. Так не зачісуйся, бо з тебе будуть сміятися». Такі слова можна почути з уст старших. Можливо, ці старші особи пережили самі насмішки із боку інших людей і це передають своїм дітям. Певні стереотипи, які живуть у нашому суспільстві, і які втратили свою актуальність, роблять своїми рабами багато молодих людей.

Існують люди, які люблять принижувати слабких чи насміхатися. Це певна категорія осіб, що є внутрішньо дуже слабкими і вразливими, хоча зовні можуть виглядати фізично сильними. Вони компенсують свою внутрішню слабкість, коли насміхаються з інших. Вони неначе отримують насолоду, принижуючи ближнього. Тому насміхання в таких осіб є неначе напад перед тим, як на

них почнуть нападати (своєрідна самооборона). Також є люди, що люблять принижуватися, ходити кланятися, просити, благати. Для таких людей приниження є виживанням. Насмішки і приниження, як і любов до них є чимось негативним.

Кожна людина створена на образ і подобу Божу. Як особистість вона має свою гідність, і ми покликані до пошани цієї людської гідності. Пам'ятаючи про те, що Бог живе у кожній людині, маємо шанувати цей Божий відбиток. Будучи створеними на подобу Божу, ми наділені розумом і свобідною волею. Тому не можемо бути залежними від чиєїсь думки чи волі, окрім Божої. Часто люди стають залежними від опінії (думки) інших (хто, що про мене думатиме, що про мене подумають мої друзі, сусіди, родичі, знайомі?). Не важливим є те, що про мене думатимуть люди, і як вони реагуватимуть. Прикро про це говорити, але своєю думкою люди просто маніпулюють іншими і таким чином шкодять їм. Не важливо, що про мене думатимуть люди, важливо те, що про мене думатиме Бог. Не важливо те, що хтось насміхатиметься з мене, мовляв я не в тому одязі прийшов до Церкви, чи не з цією зачіскою. Найважливішим є те, що я присутній у Церкві і хочу бути з Богом. Саме це. Нас не спасе думка «побожних» про нас. Нас спасає Бог, який кличе нас до себе: «*Прийдіть до мене всі втомлені і обтяжені*» *(Мт. 11, 28).*

Якщо на нашому сумлінні немає жодного важкого гріха, окрім того, що в нас якийсь незвичний, можливо убогий, але скромний одяг чи зачіска, то будьмо такими, якими ми є, і не піддаваймося на чиїсь провокації.

2.Влада. Як в часи Ісуса Христа, учні ділили «міністерські портфелі» тобто бажали сидіння праворуч і ліворуч у славі, так і сьогодні бажання влади і боротьба за неї є дуже актуальними, навіть і в духовному середовищі. Вже давньогрецький історик Корнелій Тацит говорив: «*Жага влади – найжахливіша з усіх пристрастей*». Вона уражає всіх без винятку, від убогих до багатих. Нею диявол спокушав, навіть Сина Божого: «*…бере Його диявол на височенну гору й показує Йому всі царства світу і їхню славу, кажучи: Оце все дам тобі, як упадеш ниць і поклонишся мені*» *(Мт. 4, 8 – 9).*

Бути при владі, при якомусь уряді означає нести важку ношу. І це не в іронічному, чи переносному значенні, а в прямому розумінні цього слова. Для того, щоб гідно сповняти владу, необхідно найперше богобоязливості. Особа, котра є при владі, а не має страху Божого, в скорому часі може перетворитися на тирана й завдати багато болю та наробити шкоди. Теж для доброго владарювання необхідне почуття відповідальності за тих, над ким володарюєш, за їхній добробут і життя. Ну і необхідна серйозність наміру. Хто ставиться до провадження суспільством з іронією чи байдужістю, той зазнає фіаско.

Господь остерігає нас: «*Не знаєте чого просите*» *(Мр. 10, 38).* Іншими словами, Він неначе попереджає нас: «Будьте уважні! Зосередьтеся на наслідках ваших прагнень. Які плоди принесуть ваші дії?» Провадження суспільством, вимагає глибокого знання і великої мудрості. Такої мудрості, якою був наділений старозавітній цар Соломон. Він дійсно був наймудрішим з усіх володарів, але бракувало йому страху Божого. Цей брак довів до того, що він впав у важкий гріх, наслідки якого відчули на собі багато поколінь ізраїльських.

Американська поетеса Енн Бредстріт якось сказала: «*Влада без мудрості схожа на важку сокиру без леза, яка годиться для того, щоб нею бити, але не обтесувати*». І так є. Це ми особисто досвідчили, досвідчуємо й тепер, у подіях, що відбувалися з 30 листопада минулого року у столиці нашої держави Києві і в інших обласних центрах, де було жорстоко знищено ще точно не встановлену кількість наших співвітчизників. Деколи,

будучи при владі, люди творять такі речі, які не піддаються розумінню і логічному поясненню, жахливо навіть говорити про них. Це все є свідченням того, що в таких людей є брак істинної мудрості. Якщо у кандидата на певну посаду не має мудрості, богобоязливості, серйозності наміру, відповідальності, покори, то краще такій людині відмовитись від урядування.

У молитві з поклонами святого Єфрема Сирійського, що її мовимо зараз у великопісному часі на Утрені й Вечірні, проказуємо: *«Господи і Владико життя мого! Духа лінивства, недбайливості, властолюб'я і пустомовства віджени від мене».* Коли ми ще не готові до того, аби бути мудрими провідниками, віджени від нас дух владолюб'я, Господи, щоб не зашкодити собі та іншим.

3.Служіння. В нашому мисленні виробився певний стереотип людини при владі. Цей стереотип вироблений вже віками і зумовлений історичними обставинами, в яких знаходилася наша держава. Так сталося, що над нашим народом постійно панували якісь загарбники: московіти, турки, поляки, литовці, австро-угорці. Цих людей ми називали панами, оскільки вони панували над нами. Тому у нашій уяві панує хибний, швидше за все, застарілий образ посадовця. Влада у нас асоціюється із пишністю, поважністю, гордістю, а навіть певною зарозумілістю. Той, хто є при владі, має сидіти на престолі і лише віддавати накази. Тобто це своєрідний перший (лідер) серед сірої маси (простого народу), який животіє над іншими. Ми носимо у собі хибний образ можновладця, а через це у нас сформувався і хибний образ Бога. Ми теж уявляємо Бога тираном, що сидить в небі з гордо піднятою головою і панує над Вселеною.

Христос перекреслює усі ці стереотипи. Ні, не так має бути. Таке уявлення є неправдивим, неправильним. *«…Хто з-між вас хоче стати великим, хай буде вам слугою, і хто з-між вас хоче бути першим, хай буде рабом усіх. Бо й Син Чоловічий прийшов не на те, щоб Йому служили, лише, щоб служити й віддати своє життя як викуп за багатьох» (Мр. 10, 44 – 45).*

Справжнє панування, справжня першість є не у сидінні на престолі й віддаванні наказів, а у служінні іншим. Кожен християнин покликаний служити ближнім тим даром, яким Господь його наділив. Хто має дар співу – має співати для ближніх, у кого дар танцю – танцювати, хто вміє лікувати – зобов'язаний піднімати ближніх з недуг і т. д. Кожен повинен бути на своєму місці і служити, служити людині, в якій перебуває Бог.

Сам Божий Син служив людині: голосив слово про Царство Небесне, зціляв хворих, воскрешав мертвих, а ночами перебував на молитві. На Тайній Вечері Він опоясався рушником і почав умивати своїм учням ноги, показуючи тим глибину покори і даючи приклад для наслідування усім нам. Але найбільшою службою є Його розп'яття і смерть на Хресті, де Він віддає своє життя за друзів своїх, за ворогів своїх. У розп'ятті Христовому криється глибина служіння. Бог панує над вселеною з Хреста. Він панує над кожною людиною із дерева своїх мук.

Згідно з Євангелієм від Марка, володарювати чи панувати – це служити. Христос царює з Хреста. Подібно і християни покликані до царювання, служачи один одному.

Молімося: *«Ти перетерпів насмішки, глузування, оплювання, побиття і жахливу смерть на Хресті. Просвіти нас в тому, що дорога до Неба пролягає через наруги і смерть. Бо сам сказав: «Переслідували мене, переслідуватимуть і вас» (Ів. 15, 20). Ми часто хочемо бути лише у Твоїй славі, а на Голготу не хочемо іти з Тобою. Зміцни нашу волю, щоб була готова до жертви. Навчи нас служити Тобі. Покажи цінність служіння і велику нагороду, яка очікує на нас через це. Амінь».* ■

ПРО ЛІТУРГІЮ ПЕРЕДОСВЯЧЕНИХ ДАРІВ

о. Андрей ПАВЛИШИН, ЧСВВ

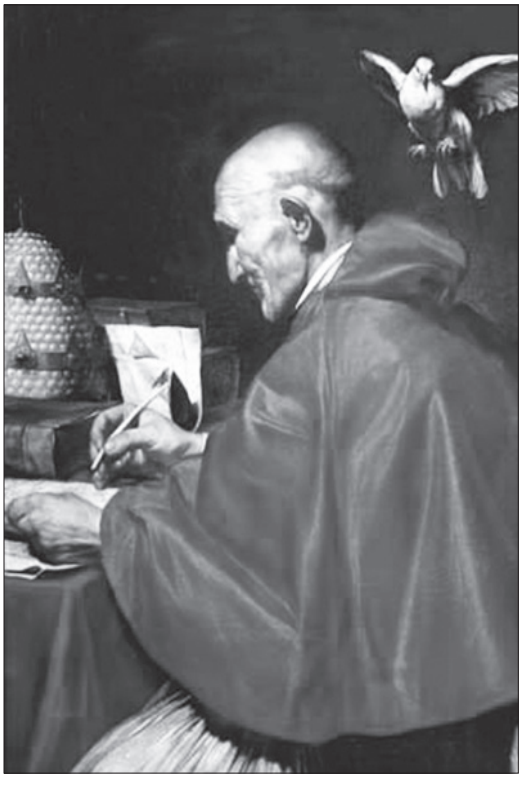

В часі Великого посту відбувається таємниче дійство – Літургія Напередосвячених Дарів. Але постає питання: що це за Літургія і як вона виникла? Спробуємо дати відповідь, оскільки наша *віра* не *повинна бути* сліпою, але розумною.

Автором цієї Літургії у першому тисячолітті християнства здебільшого вважали св. Якова, брата Господнього, дехто ж уважав св. Петра, св. Марка, св. Василія Великого або св. Атанасій Великий. Деякі з найстарших рукописів зі змістом цієї Літургії приписували її авторство св. Епіфану, єпископу Саламінському, водночас інші – св. Герману I, патріарху Константинополя (715 – 729 рр.), а деякі західні літургісти вважали автором цієї Літургії св. Йоана Дамаскина (бл. 650 – бл. 753 рр.).

Проте в багатьох рукописах першого тисячоліття взагалі нема згадок про автора Літургії Передосвячених Дарів. Лише в XII ст. приписують авторство цієї Літургії св. Григорію I Великому, Папі (590-604 рр.), званому на Сході Григорієм Діалогосом (Двоєсловом), хоча на основі історичних досліджень важко довести, що він є автором Літургії Передосвячених Дарів. Проте, вважається, що він її впорядкував. В українській традиції, від перших часів уважалось св. Григорія Двоєслова, бо у завершальній молитві-відпусті Літургії Передосвячених Дарів згадується св. Григорія Двоєслова, подібно як згадується в Літургії св. Івана Золотоуста або св. Василія Великого ім'я її автора. Те, що Літургія була ще раніше, дає зрозуміти нам Тертуліан: «*не торжественним буде піст твій, якщо ти станеш перед жертовником Господнім? Прийнявши тіло Господнє збережене … у виконанні посту*». Цю Літургію звершували від початку перших віків подібно до інших Літургій, але в усний спосіб. Першим, хто впорядкував уклад Літургії Передосвячених Дарів, був св. Григорій Двоєслов, що тепер загально прийнято.

Є припущення, що її служили увесь піст, окрім суботи і неділі, про що пише 52 правило VI Вселенського собору:

«Увесь Великий піст, окрім суботи і неділі, як і дня Благовіщення відправляється не іншу Літургію, як лише Передосвячених Дарів». Св. Василій Великий, коли пише послання до Кесарії, згадує: *«Ми кожен тиждень приступаємо до Євхаристії: в неділю, середу, п'ятницю і суботу».*

Чому виникла Літургія Передосвячених Дарів?

Причиною установлення є сам піст. Свого часу візантійська літургійна традиція забороняла відправляти Євхаристію у будні Великого посту, бо відправа завжди має радісний і урочистий характер, як і те, що Літургія з освяченням Дарів вважається об'явленням Воскреслого Господа. Тому, цей урочистий характер Божественної Літургії не поєднується з особливістю Великого Посту, бо Нареченого забрано у вірних: *«Чи ж личить весільним гостям сумувати, поки молодий з ними? Надійдуть дні, коли від них заберуть молодого, і тоді будуть постити» (Мт. 9:15).* Святі Отці Церкви добре усвідомлювали все це, бо вже на Лаодикійському соборі (364 – 383) постають канони 49 та 51, що в час Великого посту (крім субот і неділь) не слід жертвувати хліб і вино, тобто Євхаристію.

Проте люди прагнули близькості з Христом, бо не годиться залишатись без Христа, перебуваючи в покаянні, тому церковна влада вирішила це питання в спосіб установлення Літургії Передосвячених Дарів.

Саме звершення Передосвяченої Літургії не порушує посту і покаяння, як це було у звершенні урочистої повної Літургії, і разом з тим не позбавляє віруючих можливості приймати Господа в Євхаристії. Бо Літургія Передосвячених Дарів немає першої частини повної Літургії – проскомидії (що звершувалась урочисто з процесією), немає Євхаристійного канону, бо Святі Дари, освячені раніше – на попередній Літургії. Таким чином будні Великого Посту на Сході стають алітургійними днями (коли не служать Літургії взагалі), а в середу і п'ятницю є Літургія Передосвячених Дарів.

Тому Літургія Передосвячених Дарів є своєрідним компромісом між літургійними днями, коли служать Євхаристію, й алітургійними днями, коли відправляють лише Вечірню чи Утреню без можливості причастя.

Таїнство Євхаристії, яке звершується в часі Літургії, не входить в добове коло богослужіння. Це вже вказує на його іншу природу, яка є не тимчасова, а вічна. Христос в Святих Тайнах немов би вириває нас з часу і звертає нас до вічності. Звершення Літургії залежить від і часу добового кола, дня тижня, церковного періоду року, святкового дня. Літургію Передосвячених Дарів служать на Вечірні.

Раніше Вечірня в ці дні відбувалася о 5 годині по обіді, що давало можливість у цілий день перебували в пості, і перший раз споживали їжу після Причастя, приблизно о 8 вечора. Звершення на вечірні – це є конкретний припис, що має глибокий посний зміст, хоча тепер Церква дозволила великі полегшення в пості.

Перш ніж розпочати Літургію, всі служителі вдягають повні літургійні ризи, як на звичайній Літургії, але без жодних молитов при одяганні, а лише: «До Господа наші моління». Немає також і вступних молитов перед Літургією, як звичайно.

Літургія Передосвячених Дарів починається як Вечірня, але з виголосом: **«Благословенне Царство Отця, і Сина, і Святого Духа нині, і повсякчас, і на віки вічні».** Далі починається Вечірня з Пс. 103, під час якого священик стає перед

Царськими дверима та потиху проказує вечірні молитви, однак починає з четвертої, бо інші проказує в часі єктеній. Далі диякон виголошує велику єктенію, після якої розпочинається Проскомидія. В часі Проскомидії відмовляють три анафори-антифони, між якими є малі єктенії. Ці антифони – це є 18 катизма Псалтиря: Пс. 119 – 123, Пс. 124 – 128 та Пс. 129 – 133. Коли звершується Проскомидія, сам священик виймає з киворію Передосвячені Дари – Євхаристію, і ставить на дискос. Обкадивши звізду, кладе її на дискос і покриває покрівцями. По цьому обкаджує престіл і, вдаривши доземний поклін й зробивши знак хреста на собі, бере дискос зі Святим і, обійшовши престіл, відносить його на проскомидійник. Далі на проскомидійнику ієрей вливає до чаші вино й трошки води, при цьому нічого не промовляючи, лише: *«Молитвами святих отців наших, Господи Ісусе Христе, Боже наш, помилуй нас»*, бо Дари вже є освячені, тому до них не можна нічого вже додати. Відтак ієрей з дияконом роблять доземну метанію і повертаються до престолу. Після проскомидії й антифонів є третя мала єктенія, далі Вечірня, а саме Пс. 140, 141, 129, 116 з стихирами. Далі є Малий Вихід з кадильницею, як на Вечірні, лише коли на Літургії Передосвячених Дарів читають Євангеліє, замість кадильниці роблять обхід з Євангелією. Після Входу і співу «Світло тихе» співають *прокімен зі стихом*, за яким є перше читання з Старого Завіту – Паремія з книги Буття (у Страсні понеділок, вівторок і середу – з книги Виходу), а після того співають другий прокімен зі стихом, по якому священик, стоячи перед престолом, повернений до Сходу, і, тримаючи одночасно в обох руках свічку і кадильницю робить виголос: **«Премудрість, прості!»** По цьому повертається на Захід, стаючи у Царських дверях, благословляє хрестовидно вірних свічкою і кадильницею, кажучи: **«Світло Христове просвічує всіх».** Читання і благословення мають символічне значення, бо книга Буття описує гріхопадіння людини, а книга Приповідок пророкує прихід Христа на землю, тому священик зі свічкою і кадилом символізує самого Христа (кадило як Бога, і свічка – самого Христа, що є Світло для світу), а також те, що священик завжди готовий служити Богу, вділяючи Святі Тайни і навчаючи Слова Божого. Далі вірні роблять три доземні поклони (пошана Богу) і розпочинається друге читання з книги Приповідок (у Страсні понеділок, вівторок і середу – з книги Йова), при цьому зачиняються двері, бо Христос тут ще скритий в Писанні.

Далі слідує знаменна частини літургії – Великий прокімен, який співає священик на переміну з церквою вірних: **«Нехай піднесеться молитва моя…».** Це відбувається за зачиненими дверима напереміну стоїть священик і співає, а вірні клячать, і далі навпаки…

Якщо наступного дня є свято, то читають Апостол і Євангеліє, лише у Страсні понеділок, вівторок і середу читають Євангеліє, а Апостола немає. Далі звершують єктенію усильну, за оглашенних (і відсилання оглашенних), єктенію вірних.

По єктенії вірних співають Херувимську пісню: **«Нині сили…».** Під час співу переносять освячені Дари з проскомидійника на святу трапезу через північні дияконські двері. Передосвячені Дари несе священик, дискос навпроти обличчя, а чашу навпроти грудей – бо у чаші лише неосвячене вино; диякон при цьому кадить спереду. Люди вклякають, або, де є традиція, припадають лицем до землі. Пісню «Нині сили…» увів імператор Іра-

клій в 612 р., цим він хотів наголосити на те, що під видами хліба є дійсно правдивий Цар Слави, перед яким вклоняються і служать всі небесні сили, тому всі люди клячать і кланяються. Коли звершили перенесення Святих Дарів на святий престіл, всі чинять три доземні поклони, промовляючи молитву св. Єфрема Сирійця, і зачиняються царські двері, а диякон виходить на благальну єктенію.

По звершені єктенії приходить час на Господню молитву – «Отче наш». Диякон перепоясується орарем навхрест, як на Літургії Золотоустого. І по виголосах: «Бо Твоє є Царство…» і « Мир всім», «Благодаттю…», по молитві «Зглянься, Господи Ісусе Христе» священик і диякон роблять три малі поклони, після чого священик не відкриває св. Дарів, але вкладає праву руку під воздух, дотикається Животворящого Хліба з побожністю і з страхом на слова диякона «Будьмо уважні» виголошує: **«Ранішосвячене святеє святим»,** а вірні співають **«Єдин свят, єдин Господь Ісус Христос, на славу Бога Отця. Амінь».**

Далі ієрей, згорнувши, відкладає воздух і звізду. Диякон входить південними дияконськими дверми у святилище, стає праворуч священика, і, зробивши малий поклін, мовить: «Роздроби, владико, святий хліб», а священик розламує його на чотири частини, розставляючи на дискосі навхрест, а частицю з написом «ІС» кладе до святої чаші, де є неосвячене вино, не кажучи нічого. Диякон вливає до чаші трохи теплоти, якщо існує звичай, не кажучи нічого. Хор співає кіноник – причасний **«Спожийте і збагніть…»,** а також другий, якщо читали Апостол і Євангеліє якогось святого.

По цьому є Причастя духовенства (ієрей і диякон) за звичаєм святим Хлібом, Вина з чаші не п'ють. Оскільки, повчають нас літургійні приписи, що хоч у чаші вино й було освячене через покладення до неї Господнього Тіла, проте переісточення – переміни цього вина у Господню Кров – не відбулось, бо над цим вином не було вимовлено молитов освячення. Тому цього вина служитель, який по звершені Літургії повинен спожити рештки Євхаристії, не може напитись, щоб не порушити євхаристійного посту. Натомість решта служителів п'ють вино, однак не вимовляючи при цьому жодних молитов.

Диякон, нічого не кажучи, робить три малі поклони і відчиняє Святі двері. Прийнявши від священика чашу, стає в Царських дверях, і, піднісши чашу догори, показуючи вірним, виголошує: «Приступіть». Вірні в церкві відспівують: «Благословлю Господа повсякчасно. Алилуя». Далі причастя вірних відбувається як на Літургії Золотоустого. По завершені причастя вірних ієрей ставить на престіл чашу, і, покадивши трьома вимахами, дає дияконові дискос з воздухом, що відносить його на проскомидійник, подібно як на Літургії Золотоустого. Священик робить малий поклін, бере святу чашу і каже тихо: **«Благословенний Бог, що просвічує і освячує нас»,** а потім виголошує: «Завжди, нині і повсякчас, і навіки вічні». Вірні відповідають**: «Амінь»,** – і починають співати благодарення: **«Дякуємо Тобі, Христе Боже…».** Ієрей складає ілітон, а диякон виголошує єктенію **«Прості, прийнявши…».** Відтак ієрей, зробивши Євангелією знак хреста над ілітоном (це ознака того, що все згідно з Словом Божим звершено) виголошує: **«Бо Ти освяченя наше…».** Все інше відбувається так, як на Літургії Золотоустого, лише молитва на споживання дарів інша.

По закінченні Літургії Напередосвячених Дарів священик і диякон скидають святі ризи, нічого не кажучи. ■

ПАПА ФРАНЦИСК: ХРИСТИЯНИН БЕЗ ХРЕСТА – НЕ ХРИСТИЯНИН

Покора, лагідність, великодушність – таким є християнський спосіб поведінки, дорога, яка проходить через хрест та веде до радості. На це звернув увагу Папа Франциск, проповідуючи у четвер, 6 березня 2014 р., в каплиці «Дому святої Марти» у Ватикані. Святіший Отець коментував прочитані під час Святої Меси Христові слова: *«Коли хто хоче йти за мною, нехай зречеться себе, візьме на себе свій щоденний хрест та йде за мною».*

«Годі уявити християнське життя поза цією дорогою, – зауважив проповідник. – Завжди існує цей шлях, який Ісус подолав першим: шлях покори, також і приниження, самозречення, щоб потім воскреснути. Отож, таким є шлях. Християнське життя без хреста не є християнським, але, якщо також хрест позбавлений Ісуса, то він не є християнським. Християнський стиль – це взяти хрест разом з Ісусом та прямувати вперед. Не без хреста, не без Ісуса».

Папа пригадав, що Ісус Сам показав нам приклад. Будучи Богом, Він понизився, став слугою всім нам. І саме таке наставлення «нас спасе, принесе нам радість та вчинить нас плідними». Адже шлях самозречення є життєдайним, він протистоїть «шляхові егоїзму», який полягає у тому, щоб бути прив'язаним до всіх матеріальних благ, тримаючи їх лише для себе.

Ісус навчав, що «хто хоче спасти своє життя, той його погубить», тому що «зерно, яке не вмирає, не приносить плоду». Але треба йти за Ісусом, наслідуючи Його, а не у світському стилі. Це означає йти Господньою дорогою так, як кожен може це робити, «великодушно віддаючи життя іншим, а не задля себе самих». «І в цьому, – підсумував Святіший Отець, – полягає наша радість і наша плідність: прямувати вперед з Ісусом. Інші радощі не є плідними, вони мають на думці лише те, як казав Господь, щоб завоювати весь світ, але в результаті це означає втратити й зруйнувати життя. На початку Великого Посту просімо у Господа Бога, щоб навчив нас цього християнського стилю служіння, радості, самозречення та плідності разом з Ним, як цього Він бажає». ■

За матеріалами Радіо Ватикану

МОЛИТВА ДО СВЯТОЇ МАРТИ *в тяжкі хвилини життя*

О свята Марто, ти чудотворна, прибігаю до тебе за допомогою і цілком покладаюся на тебе, ти допоможеш в моїх потребах і будеш помічницею в моїх випробуваннях. З подякою обіцяю тобі, що буду цю молитву всюди поширювати. Покірно, слізно прошу: потішай мене в турботах і тяготах.

Заради великої радості, яка наповнила твоє серце, коли ти у своєму домі в Витанії дала пристановище Спасителеві світу, благаю тебе, клопочися про мене і про мою родину, щоб ми зберегли нашого Бога в своїх серцях і тим собі заслужили спасенного всевишнього посередництва у нашій потребі, передусім при тій турботі, яка мене тяготить... (вказати потребу).

Матінко Божа, прошу Тебе як помічницю в кожній нужді, допоможи, щоб за посередництвом святої Марти перемогти ті мої тяготи і турботи, які я назвав(-ла), так, як Ти перемогла змія стародревнього і положила біля Своїх ніг.

Отче наш... Богородице Діво... Слава Отцю...

Свята Марто, проси за нас Ісуса (9 р.)

ДІТИ З БЛАКИТНИМИ РУШНИКАМИ

Зробити аборт – означає насмілитись викинути на смітник найцінніший Божий дарунок – Життя Дитини-Людини

Ольга ХРИСТЕНКО, м. Тернопіль

«Двадцять років уже працюю, а такого в своїй практиці ще не мала», – розвела худими руками жінка, вбрана в сліпучо-білий лікарський халат. Вона явно нервувала, по її бронзуватому, блискучому від кремів обличчі котилися непідробні горошини поту. «Я нічого не можу зробити, розумієте?!», – повторювала вона, неначе виправдовуючись перед пацієнткою, котра майже півгодини безрезультатно пролежала на операційному столі…

«Приходьте за тиждень», – нарешті витиснула з себе досвідчений гінеколог. На неї чекали наступні жінки, які вирішили не народжувати зачате дитя, й вона сподівалася, що подібних «трафунків» більше не буде.

Почувши такий непередбачений вердикт, молоденька, тонесенька, немов стебелинка, пацієнтка зашарілася, захвилювалася… Але це було не таке тривожне відчуття, як тоді, перед операцією. Навпаки, їй стало легко. В глибині душі майбутня мама зраділа, бо насправді хотіла тієї дитини, а сюди її заставив прийти «котик» – крутий бойфренд на блискучо-чорному «мерсі», який страждав хронічним солодкувато-нудним вербальним поносом. Десь через рік після початку казкового роману дізналася, що він одружений, має підлітка-сина… Втім, зараз це неважливо. Хай навіть залишить її (це він «благородно» пообіцяв, якщо майбутня мама не зробить аборт), вона все одно народить свою кровиночку й вже не буде самотня. А вона завжди дуже боялася самотності…

…Минуло двадцять років. Мілена (а саме так мило називалася колишня «невдала» пацієнтка) потягнулася рукою до будильника-мобілки, щоб якнайшвидше вимкнути й ще хоч трішки подрімати. Мимоволі торкнулася поглядом свого коханого мужа, який міцно спав. Це її однокурсник, з яким вони створили сім'ю, коли старшій Мілениній донечці було вже п'ять рочків. «Спить, ну, звісно, його ж навіть металікою, не те, що класикою, не розбудиш», – з усмішкою подумала жінка. Але, виявилось, Лара Фабіан проникла в сон молодшої доні – чотирнадцятирічної Евеліни – яка тут же причалапала до батьківської спальні й примостилася біля Мілени. «Мамо, мені таке-е-е снилося», – пролепетала напівсонна юнка. «Добре, розповідай, тільки тихіше, хай тато ще поспить», – сказала Мілена.

«Я споглядала цей сон, ніби кінострічку, стояла збоку й дивилася, – розпочала свою розповідь Евеліна. – Бачу, сидять близько двадцяти немовлят і мені дано зрозуміти, що це дітки в утробі своїх матерів. Їх видно, мов на УЗД, але різниця в тім, що вони виглядають, як повноцінні новонароджені малята. Вони голі, лише голови та плечі вкриті великими рушниками, наче після купання. Цікаво, що в усіх діток були рожеві рушники, а в нашої Квітослави (старшої Мілениної дочки, яка дивом уникнула аборту. – О. Х.) та

ще одного хлопчика – блакитні…», – Евеліна перевела подих й уважно подивилася на матір, котра буквально хапала кожне її слово. «Продовжуй», – прошепотіла Мілена.

«Раптом над головою кожної дитини з'явився напис. Над усіма малятами, які були вкриті рожевими рушниками, великими чорними літерами писало: «НАРОДИТЬСЯ», а над Квітославою і тим хлопчиком – «НЕ НАРОДИТЬСЯ»… Бачу, що малюки поводяться, наче дорослі: читають свої написи, розуміють їх, перемовляються. Дітки з рожевими рушниками виглядають впевненими та радісними, бо знають, що їх бажають-чекають батьки, до того ж вони повненькі, чистенькі й доглянуті. А наша Квітка і хлопчик, вкриті блакитними рушниками, – худі, неспокійні, з не по-дитячому серйозними лицями, стривожені… Далі треба було бачити! Як тільки Квітослава прочитала свій напис, заметушилася, заметалася, немов загнане в клітку звірятко, й голосно вигукнула: «Я не народжуся? Мене хочуть вбити! Як рятуватись? Треба щось робити. Я дуже хочу жити-и-и!!!»

Квітка подивилася на хлопчика, який разом із нею був приречений померти, не народившись. Але він нічого їй не казав. Був дуже тихий і лише сумно-сумно з глибини своїх надкрасиво-шоколадних оченят дивився у невідомість… Він усе розумів. Знав, що батьки вирішили вбити його (правда, вони це називають «м'якше» – абортом). Думають, що його, справжнього, ще нема, тільки якісь з'єднані клітини, а він є!!! Живий і повноцінний. Цілий уже своєю свідомістю, своєю душею! Лише трохи часу, й він би виріс! Але зараз це всього-на-всього його самотні думки. Від того жалю, від тієї розпуки, що мама й тато, котрих він так любить, хочуть його вбити, він замкнувся і не може вимовити ні слова. Й тільки сльози, гірко-солоно-криваві сльози, хлинуть по його чутливому чистому серденьку…

Зрозумівши, що її «маленький друг по великому нещастю» пасивно страждає, Квітослава вирішила сама боротися за своє та його життя. Вона кинулася до діток, укритих рожевими рушниками: «Допоможіть нам урятуватися».

…Мілена заплющила очі, а її молодша донька продовжувала: «Й ось дитина, яка сиділа найближче біля Квітослави, обернулася до всіх малюків і голосно промовила: «Обидві операції через кілька днів. Тож мусимо вже починати молитися до Бога, щоб Він відвернув ці аборти». Голос Евеліни схвильовано затремтів: «Потім усі дітки молитовно склали руки, заплющили оченята й так щиро просили Бога за нашу Квітку і того хлопчика, що я сама голосно розплакалася…»

Мілена міцно пригорнула доньку до грудей. «Це справді було диво, – сказала вона. – Я лежала на операційному столі двадцять хвилин, але лікарка нічого не могла зробити. Ще тоді я знала, що це Бог урятував Квітославу»…

Разом із тим, Мілена відкрила для себе велику таємницю. Виявляється, дитина в утробі матері вже з моменту зачаття є повноцінною та свідомою. Вона все розуміє, відчуває бажання і наміри батьків, у тому числі й лихі. А як дитя тремтить, коли дізнається, що рідні люди разом із дядьком чи тіткою в білому халаті готують йому смерть…

Ще жінка збагнула, що дітки, яких виношують матері, якось «телепатично» спілкуються між собою. Це їхній своєрідний світ.

А які вони єдині! Як уболівають один за одного! Це ж завдяки спільній щирій молитві малюків Бог урятував її Квітославу й, мабуть, того смиренного хлопчика.

До речі, зараз Квітка навчається в медичному університеті, хоче стати… гінекологом. Але абортів робити однозначно не буде. Її місія – відмовляти жінок від дітовбивства. Бо сльози і гріх за абортованих діток ніколи не падають на землю… Мілена схлипнула.

Тепер щодня вони разом із доньками та чоловіком читають молитву за порятунок ненароджених дітей від абортів. ■

ПРОХАННЯ ХРИСТИЯНИНА

Допоможи мені мій хрест нести,
Щоб Тобі не завдати болю,
Щоб не образити свою долю
І виконати Твою святу волю.

Допоможи мені мій хрест нести,
Щоб у немочі не впасти,
Щоб у відчаї не пропасти
І до тебе ширший шлях прокласти.

Допоможи мені мій хрест нести,
Щоб не класти його на Твої рамена,
Щоб упізнати ворожі знамена
І здобути любові квіти ромена.

Допоможи мені мій хрест нести,
Але допоможи так, щоб я знала,
Що Ти не страждаєш,
Що Тебе не обпльовують і не зневажають,

А що Ти радієш світом і сонцем
У славі на небі і в кожному серці.
Тоді й свій хрест нестиму завзятіше я,
Віднявши його частку від Твого Хреста.

БАГАЖ У ВІЧНІСТЬ

Коли занедужаєш ти враз,
То стрепенешся мимоволі
І очі підведеш до неба,
Шукаючи надії зорі,
Тоді і сонце сумне буде
І тужно литимуть дощі…
Ти зрозумієш, що нітрохи
Ніщо не варте у житті.
Усе суєтне, марне, проходиме,
Усе невтішно втратне і пусте…
І лише вчинки, совістю судимі, –
Багаж у вічність через твоє плече.

БОГ Є, І ВІН ЛЮБИТЬ УСІХ

Я хочу сказати усім,
Вигукнуть на повен голос:
«Бог є, і Він любить усіх,
Незалежно, «друг» ти чи «ворог».
Бог любить кожного, бо кожен –
Його дитина,
А всі ми – рідні у Бозі –
Одна християнська родина».
Я хочу сказати усім,
Вигукнуть на повен голос:
«Бог, є і Він любить усіх
І нас любити просить
Сміливо і тихо, як сонях сонце,
Безмежно і вірно, як мамине серце,
Словами, вчинками й думками,
В яких добра є досить».
Я хочу сказати усім,
Вигукнуть на повен голос:
«Бог є, і Він любить усіх
Милосердно і зовсім поруч.
Він просить нас прощати
Й душею добріти,
Бо жорстоке серце в світі нікуди подіти.
Усюди ж бо люди: дорослі і діти,
Одинокі чи недужі –
Всі хочуть радіти,
Усі тягнуться до ласки,
Як квіти до неба,
Й на жорстоке серце в світі немає потреби».
Я хочу сказати усім,
Вигукнуть на повен голос:
«Бог є, і Бог любить усіх
І сьогодні Він б'є на сполох
Очима маляти, що не має батьків,
Очима вдови, що ледь виживає,
Очима каліки, що не може ходить,
Очима вбогого, що хліба не має,
Очима дитини, яку вбили абортом,
Очима душі, за яку не моляться,
Очима Всесвіту,
Який хоче скинути тягар цих очей
І наповнити їх усіх Любов'ю,
Радістю, Щастям, Сенсом –
Христом-Богом».

У СВІТЛІ ЛЮБОВІ ДО ХРИСТА І У ХРИСТІ: РОСІЙСЬКИЙ ПИСЬМЕННИК ДМИТРІЙ МЕРЕЖКОВСЬКИЙ

Владислав ПРОН, м. Харків

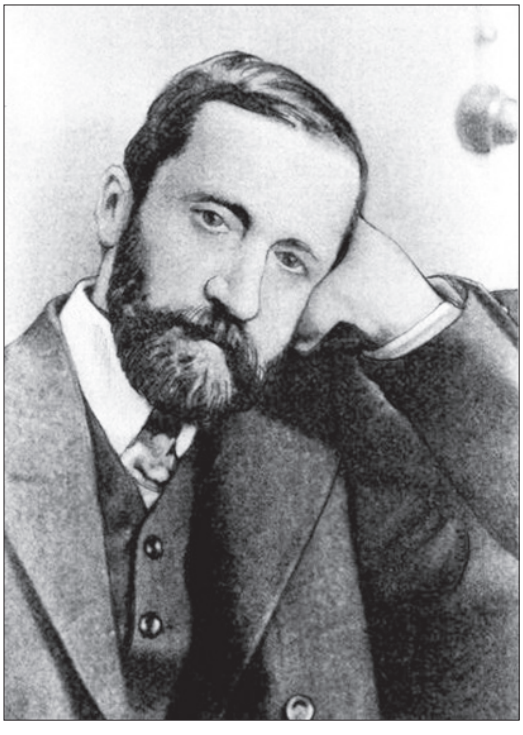

Дмитрій Мережковський (1865-1941рр.) – найбільш неросійський російський класик. І зовсім не тому, що дослідники та літературна критика назвали його «першим у нас на Русі кабінетним письменником-«європейцем», а назагал тема Європи, де він прожив майже половину свого життя, провідна в його творчості. І зовсім не тому, що Дмитрій Мережковський – українського роду: його прадід – глухівський військовий старшина Мережко, а дід пристосував те прізвище на російський лад, коли переїхав до Санкт-Петербурга й вступив «ніжнім чіном» до Ізмайлівского полку. І зовсім не тому, що він не любив Росію. Його розуміння «європейськості» було і є геть незрозумілим абсолютній більшості росіян, бо ж в Мережковського цілком відсутня ідея російського месіанізму, для нього неприйнятний російський шовінізм. «Плід внутрішнього, духовного міщанства – зовнішнє міжнародне звірство – мілітаризм, шовінізм», – написав Дмитрій Мережковський у статті «Прийдешній (грядущій) хам» 1906 року. Через майже сто років прийдешній хам в особі керівництва України під орудою Москви намагається відновити російську імперію й закрити українцям вхід до Європи. Дмитрій Мережковський любив посилатись на Олександра Герцена, до речі, єдиного російського письменника та мислителя, який ще у середині XIX століття заявив про повне право України на державну самостійність: «Міщанство, – говорив Герцен, – ще той самодержавний натовп згуртованої посередності, який всім володіє, – натовп без невігластва, але і без освіти...»

Тепер у нас є відповідь на запитання Олександра Блока, поставлене тоді ж, у перші десятиліття XX століття: «Чому всі не люблять Мережковського?» Самодержавному натовпу згуртованої посередності, де навіть керманичі мало чим відрізняються від рядових, не осягнути європейських цінностей, які намагався донести до його свідомості через художні твори Дмитрій Мережковский. Андрій Бєлий, теж видатний письменник, зауважив, що Мережковський спромігся сказати такі великі слова, «що повний смисл їх ще не

розгаданий нашою епохою і надто ж – росіянами».

Художня спадщина його величезна: 1914 року друком вийшло зібрання творів Мережковського у 24-х томах; попереду був ще двадцять один рік продуктивної творчої праці. Тоді ж, 1914 року, Дмитрія Мережковського визнала Європа і вперше висунула на здобуття Нобелівської премії; найближче до її здобуття кількаразовий номінант Мережковський був 1933 року, але так її і не отримав. Зрештою, це вже і не так важливо: його книги про Данте, свв. Франциска Азисського, Хуана де ла Круса, Жанну д'Арк, Терезу Авільську, книга «Христос невідомий» – всього не перелічити! – здобули нечувану популярність. Дмитрій Мережковський (його твори вже тоді перекладено всіма європейськими мовами) став провідним європейським духовним письменником, впливу якого зазнали світочі європейського й світового письменства: Франсуа Моріак, знаний представник французького «католицького ренесансу», Жульєн Грін, а передусім – Анатоль Франс. Чому так сталося ? Дмитрій Мережковський засобами художньої літератури довів, що найбільшим скарбом людини за життя є абсолютна свобода в світлі любові до Христа і у Христі. Свобода, насправді відсутня в будь-якому тоталітарному суспільстві. Відтак зрозуміло, чому Мережковський був гнаний на батьківщині за часів царату, чому був категорично заборонений в радянщині, чому він малоприйнятний в сучасній Росії.

Європейську славу Дмитрію Мережковському принесла його історична трилогія «Христос і Антихрист», з якої нам найближчий третій роман «Петро та Олексій»(1905) про стосунки кривавого самодержця Петра І з його сином. За Мережковським, споконвічна боротьба Христа та Антихриста найбільш загострюється за кульмінаційних моментів історії, й душі головних героїв – арена цієї боротьби. Синовбивця Петро І – однозначно Антихрист, губитель Церкви, кат, розпусник, п'яниця, лихослов, який сокирою і батогом гнав Росію до Європи. Та туди вона так і не прийшла. Пригадаймо сьогоднішню ідеалізацію Петра І в сучасній і в колишній Росії! Саме російський класик, глибоко віруючий і високоосвічений сказав правду. Є інші росіяни, які розуміють Дмитрія Мережковського. ■

ЛИЦАРІ МАЙДАНУ: СЬОГОДНІ І ЗАВТРА

Петро ШКРАБ'ЮК
письменник, доктор історичних наук.
Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича
НАН України (м. Львів)

Коли у Києві, Львові та інших містах завирували Майдани, я згадав пророцтво Андрея Шептицького, записане сучасниками перед відходом великого митрополита у вічність. Тобто 1 листопада 1944 року:

"Україна увільниться зі свого упадку та стане державою могутньою, з'єднаною, величавою, яка буде дорівнювати другим високорозвинутим державам. Мир, добробут, щастя, висока культура, взаємна любов і згода будуть панувати в ній". Може, хтось має сумнів? Ні! "Все те буде, як я кажу; тільки треба молитися, щоби Господь Бог і Мати Божа опікувалися все нашим бідним, замученим народом, який стільки витерпів, і щоби ця опіка тривала вічно".

Гадаю, це не просто підбадьорюючі слова, сказані у час повернення до Львова й всієї України безбожних червоних "визво-

лителів". Ієрарх УГКЦ ясно бачив картину майбутнього нашого краю, яку відкрив йому в останні миті перебування на Землі сам Господь.

Ця пророча візія здійснюється на наших очах. Завдяки Небесній Сотні і мільйонам небайдужих краян Україна фактично вирвалася з мертвотних обіймів "старшого брата" і стає справді незалежною, самостійною, європейською державою.

Так мрія численних поколінь стає явою. Але в контексті нових реалій виникають і хвилюють мрії інші.

1. Я, зокрема, мрію побачити, як нова народна влада, стабілізуючи політичну і фінансово-економічну ситуацію, водночас розробляє державну програму повернення жителів східного і південного реґіонів країни в силове поле нашої правічної духовності, соборницької толерантності, культури, автентичної (а не тенденційної) національної історії. І втілює цю програму низкою розмаїтих, однак не нав'язливих, насамперед культурних, просвітницьких, заходів.

2. Я мрію побачити, як владні очільники різних рівнів не принижують наших братів у Криму чи на Донеччині, переходячи на "общепонятний язик", цим самим підкреслюючи, нібито мешканці цих реґіонів такі тупі, що не тямлять української мови. Тим паче, що Донеччина подарувала нам такі славетні імена, як Христя Алчевська, Володимир Сосюра, Анатолій Солов'яненко, Василь Стус, Олекса Тихий, Іван Дзюба, патріарх УПЦ КП Філарет…

3. Я мрію побачити, як в оновленій Україні відроджується кінематограф і в широкий світ тріумфально ідуть фільми, передусім на історичну тематику, які засвідчують нашу прадавню європоцентричність. Це, скажімо, фільми про королеву Франції Анну Ярославну чи її сестру

Єлизавету – королеву Норвегії (потім Данії), чи про доньку короля Англії Ґіту (Гіду), яка стала дружиною Володимира Мономаха…Тем безліч: про козаків, холодноярівців, повстанців і т. д. – і всі вони за сюжетом захоплюючі й пізнавальні.

4. Я мрію побачити на телеекранах виступи наших кращих співаків, мистецьких колективів, а не осоружну експансію суржикомовної попси та її примітивних продуцентів.

5. Я мрію побачити авторські телепередачі, які ведуть наші визнані майстри пера, віртуози пензля, діячі сцени, спортовці, політики та інші авторитетні в Україні діячі.

6. Я мрію побачити, як повсюдно буде відновлене дротове радіомовлення, і будь-хто, не маючи телевізора чи комп'ютера (або й маючи їх), зможе й далі слухати на кухні останні новини та різноманітні програми, а коли треба – вчасно почує попередження про стихійну небезпеку.

7. Я мрію побачити, як громади УПЦ Московського патріархату (за сприяння місцевої влади) масово переходять під юрисдикцію УПЦ Київського патріархату – і таким чином постає (проте знизу, не збурюючи ревнителів "канонічної території") Помісна Українська Православна Церква, яка, разом із УГКЦ, ще дужче зцементує українську націю.

8. Я мрію побачити, як нашу молодь виховують на козацьких традиціях і в усіх нижчих та вищих школах її – відповідно до віку – приймають у "малі козачата", "юні козаки", "козаки"; вони клянуться не пити, не палити, вести здоровий (спортивний) спосіб життя.

9. Я мрію побачити в почесному карауліПрезидента вояків у стилізованих однострояхзапорозьких козаків (смушкові шапки зі шликами, жупани і т. ін.), а також в одязі воїнів Армії УНР та УПА. Це засвідчувало б історичну тяглість захисників України.

10. Я мрію побачити, як наші очільники вручають медаль або й орден "Лицар Майдану" волонтерам, лікарям, членам самооборони – усім, хто проявив себе під час тримісячних протистоянь у Києві.

11. Я мрію побачити, як берегині Євромайдану Руслані Лижичко присуджують Нобелівську премію миру.

12. Я мрію…А мрії часто-густо стають дійсністю.

Чи не так? ■

ВІРЮ В МАЙБУТНЄ ТВОЄ, УКРАЇНО!

Люба ДІВЧУР

Моя Україно – матусенько мила,
Що разом з Ісусом Голгофу зносила,
Тебе розпинали кати.
Але терпеливо ти муки терпіла,
Бо віра в твоє Воскресіння жевріла,
Тож встань із колін уже ти.

Доволі тобі вже конати в неволі,
Господь твої рани загоїть поволі,
Отож, помаленьку іди.
Ще діти безсилі твої, дуже кволі,
Та вже не в ярмі, без кайданів, на волі,
Кривавлять ще їхні сліди.

Кріпись, Україно, борись до загину,
Хоч діти твої ще терплять без упину,
Терпінням підходить кінець.
Звільнилась з залізних оков, Україно,
А Бог допоможе піднятись з руїни,
Готує тобі Він вінець.

Хай висохнуть сльози, минули вже грози.
Лиш в ранах твоїх ворогів всі погрози,
Хай кат уже плаче, не ти.
Єднайсь, Україно, молись безупинно,
В любові хай буде народ твій єдино.
Дійшла ти уже до мети.

Я вірю в майбутнє твоє, Україно, –
Воскреснуть народи твої воєдино,
Весною розквітнуть сади.
Впаде ворог клятий у ту домовину,
Що вік готував він тобі, Україно,
Навік його зникнуть сліди.

Розквітнеш ти, мила, дасть Бог тобі крила,
Загояться рани, повернеться сила,
Злетиш до небесних висот.
Поглянь же, кохана, була ти незнана,
Та в Бога дитина єдина, жадана,
Прославить Господь свій народ.

МИ ЛЮДИ СВОЄЇ ЗЕМЛІ

Роман ЛИСОВИЧ

Скільки нас вороги зневажали,
І знущалися з наших людей,
Но держави їм не віддали,
І не відреклися всіх наших ідей.
Ми завжди шанували свободу,
Поважали закони свої.
І ми будемо завжди так жити,
Бо ми люди своєї землі.
На землі, подарованій Богом,
Де співали завжди солов'ї,
Колисалися верби дрімучі.
І примчали до нас москалі,
Вони хочуть навчити нас жити.
В нашім домі навести в нас лад,
Но здається, що було би краще,
Якби друзі ці вернулись до себе в Росію назад.

Чудо за заступництвом блаженного Івана Павла II

Мешканка Коста Ріки отримала зцілення від аневризми судин головного мозку. Про це повідомив її лікар. Його пацієнтка у 2011 році пережила серйозний удар мозку, і дуже важко було знайти якесь конкретне рішення у лікуванні, щоб воно було ефективним. Крім того, існував ризик серйозних наслідків травми.

«Я не знайшов жодних наукових обґрунтувань, що аневризма зникла. Якщо це чудо, то потрібно почути думку Церкви з цього приводу. Я як католик у це вірю», – сказав доктор Роман.

Зцілення сталося у день беатифікації Івана Павла II 1 травня 2011 року. Жінка дивилася по телебаченню пряму трансляцію з Ватикану. Наступного дня прокинулася здоровою. ■

За матеріалами Католицького оглядача

В УПЦ КП назвали три ключові питання для старту діалогу з УПЦ (МП) зі створення єдиної помісної Церкви

УПЦ КП і надалі бажає об'єднання православних Церков в України в Єдину та Помісну Церкву, однак не має наміру проводити «діалог заради діалогу». Про це на прес-конференції у Києві 13 березня наголосив Предстоятель УПЦ КП Патріарх Філарет.

«Ми закликали архиєреїв почати діалог про три ключові питання, які кожен має дати перед тим, як продовжити переговори», – попередив Патріарх Філарет.

Ці питання мають звучати так:

1) Чи підтримує Церква єдність української держави?

2) Чи наявна підтримка євроінтеграційного курсу країни?

3) Чи виступає за Єдину Православну Церкву України, яка буде автокефальною?

«УПЦ (МП) боїться рішуче засуджувати російську агресію в Криму, бо боїться московського керівництва, можливого церковного покарання та анафеми. Але ми хочемо бути вільними від Москви, щоб Українська Церква сама вирішувала що та як їй робити», – підсумував Предстоятель УПЦ КП. ■

За матеріалами Католицького оглядача

У день референдуму Крим присвятили Непорочному Серцю Марії

«Перед Пресвятими Дарами ми благали про мир для нашого краю і про таких керівників, яким лежатиме на серці благо мешканців», – сказав єпископ-помічник Одесько-Сімферопольської дієцезії РКЦ Яцек Пиль.

У недільних св. Месах, як вказав владика Яцек, взяли участь численні вірні, і повсюди молилися за мир.

«Ми думали, може, сьогодні буде менше людей на літургіях, але виявилося, що їх навіть більше (ніж завжди). Люди сповідаються, приступають до таїнств, моляться, – каже єпископ Яцек. – Оскільки тривав референдум, то після кожної св. Меси перед виставленими Пресвятими Дарами я, як єпископ Криму, ввіряв Непорочному Серцю Марії весь наш Кримський деканат. Наше людське безсилля ми ввіряємо Марії, а за Її заступництвом – Христу Господу. Молитва була досить тривалою. Спершу ми перепрошували Бога за всі гріхи людей у Криму, а потім просили Діву Марію про те, щоб ми за взірцем Євангелія переображували на краще нашу дійсність, у якій Господь Бог дав нам жити. Щоб ми кожне зло вміли перекувати у добро». ■

За матеріалами Кредо

Глава УГКЦ зустрівся з міністром оборони України

12 березня 2014 року Блаженніший Святослав (Шевчук), Глава УГКЦ, зустрівся з міністром оборони України Ігорем Тенюхом. Захід відбувся на прохання Предстоятеля Церкви. На ній були також владика Михайло (Колтун), керівник Департаменту душпастирства силових структур Патріаршої курії УГКЦ, та о. Любомир Яворський, його заступник.

Блаженніший Святослав запевнив міністра в підтримці військових з боку УГКЦ: «Ми будемо разом із військовиками і підтримуватимемо їх, хоч би де вони були». Крім цього, обговорювалися можливості капеланського служіння в різних точках дислокації військовиків.

Додамо, що нещодавно міністр оборони надіслав листа на ім'я Верховного Архиєпископа УГКЦ зі словами подяки за те, що Церква присутня серед військових. ■

За матеріалами Католицького оглядача

Глава УГКЦ закликав вірних молитися за тих, хто чинить нам кривду

Вранці 16 березня Блаженніший Святослав (Шевчук), Отець і Глава УГКЦ, під час Літургії в соборі Святої Софії в Римі закликав християн у час Великого посту до усильної молитви «за ворогів і за всіх, хто сьогодні кривдить український народ і говорить про нас неправду».

Коментуючи уривок євангельського читання Неділі про розслабленого, Блаженніший Святослав наголосив, що саме «гріх робить людину "розслабленою" та немічною, однак Ісус Христос є тим Словом прощення, яке Отець посилає до кожного з нас. Тільки в Ньому через Святе Таїнство Покаяння ми отримуємо відпущення гріхів».

Глава УГКЦ закликав усіх до усильної молитви за ворогів: «Молімося за тих, хто нас переслідує, адже бути християнином означає бути носієм прощення». ■

За матеріалами Католицького оглядача

У Дорі згорів студитський монастир Святого Іллі

Зранку 15 березня на території монастиря Святого Іллі у Дорі поблизу Яремчі згоріла церква, пам'ятка архітектури XX ст. Поки що причини пожежі не встановлені, працюють експерти. Розглядають дві версії пожежі: через свічку і підпал. Багато жінок просто плакали з відчаю.

Церкву в народному гуцульському стилі побудували у 1938 році майстри з Делятина та з Річки. Архітектурний ансамбль знаходиться на території чоловічого студійського монастиря. Храм і монастир були збудовані на землі, що її у 1930-х роках офірувало студитам подружжя Іллі та Івании Кокорудзи, освітян зі Львова. Їхнім святим покровителям, святому пророку Іллі та святому Івану Хрестителю, і посвятили храм і монастир студити.

У 1935 році троє ченців-студитів з Унівської лаври приїхали в Дору і облаштували свою каплицю в одному з подарованих будинків, а три роки по тому вже була побудована нова церква.

Оригінальний інтер'єр декоровано деревом із випаленими орнаментами та іконами. ■

За матеріалами Католицького оглядача

ШЛЯХ ІВАНА ПАВЛА ІІ ДО СВЯТОСТІ

27 квітня 2014 р. – канонізація Римських Архиєреїв Івана XXIII та Івана Павла II.

Іван XXIII стане святим за 50 років по смерті й 13 років по беатифікації.

Шлях померлого 2 квітня 2005 року Івана Павла II до проголошення святим визнано за найшвидший у сучасній історії. Він розпочався у рекордний спосіб: наступник Папи Войтили Бенедикт XVI погодився на беатифікацію попередника через місяць та 11 днів по його смерті.

13 травня 2005 року Бенедикт XVI під час урочистості в базиліці св. Івана на Латерані (де знаходиться кафедра єпископа Рима) проголосив, що погоджується розпочати беатифікаційний процес Папи-поляка.

Тим самим Папа-німець відхилив вимогу п'ятирічного очікування для відкриття процесу по смерті кандидата на вівтар. Так Папа Рацінґер відповів на гасла «Santo subito» («одразу святий»), що видніли на транспарантах, принесених діячами італійських католицьких рухів на жалобні урочистості Івана Павла II. Але це була також і відповідь на петицію великої групи кардиналів, які ще перед квітневим конклавом уклали прохання до наступного Папи про те, щоби якнайшвидше винести Івана Павла II на вівтар.

Перший, дієцезіальний етап беатифікаційного процесу урочисто розпочався на Латерані 28 червня 2005 року. Постулятором процесу, тобто людиною, яка відповідає за хід його роботи, став польський священик з Римського вікаріату о. Славомир Одер. Він, на думку спостерігачів, відзначився високою працьовитістю та вмілістю, завдяки чому почергові процедурні етапи пробігали швидко і водночас дуже скрупульозно.

Було зібрано документацію стосовно життя та героїчності чеснот Івана Павла II. У рамках цієї праці перед трибуналом у Римі та перед додатково скликаним трибуналом у Кракові було вислухано понад 100 свідків почергових етапів життя Кароля Войтили: друзів, знайомих, церковних ієрархів, найближчих співпрацівників у Ватикані, політиків із багатьох країн, колишніх президентів.

Незабаром після цього розпочалося розслідування у справі потрібного для беатифікації чуда за заступництвом Папи, яке б сталося вже по його смерті. Серед величезної кількості сигналів про отримані благодаті було вибрано випадок непояснюваного з медичного погляду зцілення народженої 1961 року французької черниці Марі Сімон-Пер'є, яка мала глибоку стадію хвороби Паркінсона – тієї самої, на яку страждав і Папа Войтила.

Це зцілення сталося у червні 2005 року, за два місяці по смерті Івана Павла II. Вся чернеча спільнота сестри Марі тоді молилася за її зцілення.

Дієцезіальний етап беатифікаційного процесу завершився у базиліці св. Івана на Латерані 2 квітня 2007 року, в другу річницю смерті Папи-поляка. У церемонії взяв участь тодішній президент Польщі Лех Качинський.

За кілька місяців по тому у Конгрегації в справах канонізацій розпочався другий, ватиканський етап процесу. В його ході постало т. зв. *positio*, тобто підсумковий документ з опрацюванням біографії Слуги Божого та зізнань свідків, зібраних під час канонічного розслідування.

16 листопада 2009 року в Конгрегації відбулося засідання комісії кардиналів у справі беатифікації Івана Павла II. Нарада комісії завершилася голосуванням, у якому прийнято рішення скерувати до Венедикта XVI прохання проголосити його попередника блаженним.

19 грудня 2009 року Венедикт XVI затвердив декрет про визнання героїчності чеснот Івана Павла II, що завершило головну частину беатифікаційного процесу.

Одночасно розпочалося розслідування стосовно чуда зцілення. Згоду проголосити декрет про визнання цього чуда Венедикт XVI висловив 14 січня 2011 року. Це формально завершило беатифікаційний процес.

Беатифікаційна Свята Меса, яку очолив Венедикт XVI, відбулася 1 травня 2011 року. Вже того самого дня ватиканський держсекретар кардинал Тарчізіо Бертоне сказав у телевізійному інтерв'ю, що можна сподіватися швидкої канонізації Івана Павла II.

Отець Славомир Одер одразу по беатифікації звернувся до вірних, аби надсилали до його бюро повідомлення про можливі зцілення, приписувані заступництву блаженного Папи. Для канонізації було потрібне друге чудо.

Непомітно для широкого загалу, з огляду на історичні події в лютому 2013 року, коли Бенедикт XVI відійшов від керування Церквою, о. Одер віддав до Конгрегації у справах канонізацій документи стосовно нового чуда.

Було вибрано випадок зцілення від аневризми мозку, який стався з Флорібет Мора Діас із Коста-Ріки у квітні 2011 року. Цей випадок, як підкреслюється, винятковий, навіть показний, бо стався у день беатифікації Івана Павла II.

Вже після визнання цього чуда жінка розповіла, що після важкого інсульту з розлиттям крові, який у неї був, лікарі сказали, що не можуть нічого для неї зробити.

За кілька тижнів після інсульту Флорібет дивилася телепередачу з беатифікаційної Служби Божої у Ватикані. Її сім'я пішла на місцевий стадіон, де також можна було бачити трансляцію богослужіння. Наступного ранку Флорібет прокинулася здорова. Лікарі заявили, що вона видужала у спосіб, який наука пояснити не може.

Навесні цього року чудо визнали насамперед комісія лікарів ватиканської Конгрегації, а потім комісія теологів. 2 липня опрацьовану документацію схвалила комісія кардиналів і єпископів.

5 липня Папа Франциск визнав чудо і погодився на канонізацію Івана Павла II. ■

За матеріалами «Кредо»

10 ЦІКАВИХ ФАКТІВ ПРО ЖИТТЯ ІВАНА ПАВЛА II

Олена СЛОБОДЯН

Іван Павло II зламав віковий образ глави Ватикану і першим покаявся в помилках Римської Католицької Церкви. Незабаром понтифіка канонізують раніше встановленого терміну, оскільки «культ його вже набув усесвітнього характеру».

16 жовтня 1978 р. Іван Павло II став першим Папою Римським неіталійського походження за останні 455 років (Адріан VI, що став Папою в 1523 році, був голландцем за народженням), одним з наймолодших понтифіків в історії Церкви і першим Папою слов'янського походження. Його понтифікат став третім за тривалістю після Святого Петра і блаженного Пія IX.

1. Папа Римський, який не носив тіару

Відразу після обрання главою Католицької Церкви Іван Павло II продемонстрував, що не збирається бути схожим на своїх попередників: він відмовився від церемонії коронації, не став носити папську тіару і завжди підкреслював роль, позначену в титулі папи як Servus Servorum Dei («слуга слуг Божих»). Говорячи про себе, Іван Павло II використовував займенник «я» замість «ми», як це прийнято у правлячих осіб, у тому числі попередніх глав Ватикану.

2. Перший неіталієць, який став Папою Римським

Кароль Юзеф Войтила народився 18 травня 1920 року в польському місті Вадовіце біля Кракова. Він був молодшим із трьох дітей в сім'ї поручика польської армії та вчительки Емілії Качоровської. Коли Каролю виповнилося 8 років, померла його мама, чотири роки по тому помер старший брат. У 1938 році Войтила разом із батьком переїхав до Кракова, вступив до Ягеллонського університету, де вивчав філософію і різні мови. Він виступав у театральних гру-

пах, відвідував заняття з риторики і писав вірші. У цей час розквітнув його талант до мов: він вільно володів 12-ма мовами.

Під час німецької окупації залишив навчання і працював у каменоломні, а потім на хімічному заводі, щоб уникнути депортації на роботи до Німеччини. У 1941 р. помирає його батько. *«У 20 років я вже втратив усіх, кого любив»*, – згодом скаже про це сам Іван Павло II. Після смерті батька він почав серйозно замислюватися про життя служителя Церкви. У жовтні 1942 р. постукав у двері Єпископського палацу в Кракові і попросив взяти його вчитися на священика. У підпільній семінарії Кароль залишався до кінця війни, а 1 листопада 1946 р. Войтила був висвячений на священика і переведений до Риму для продовження богословської освіти. У 1948 р. він повернувся до Польщі, а в 1953 р. захистив на богословському факультеті Ягеллонського університету дисертацію, після чого приступив до викладацької роботи. У 1958 р. отець Войтила був висвячений в сан єпископа і в 1962-1964 рр. брав участь у всіх чотирьох сесіях Другого Ватиканського Собору, проявивши себе одним з активних його учасників. Завдяки цій роботі в січні 1964 р. був возведений у сан архієпископа, митрополита Краківського. У серпні 1978 кардинал Кароль Войтила брав участь у конклаві, який обрав папу Івана Павла I, але обраний папа помер всього через 33 дні. У жовтні відбувся ще один конклав, на якому Войтила був обраний Папою і при сходженні на престол прийняв ім'я свого попередника, ставши Іваном Павлом II.

3. Консерватор, антикомуніст, миротворець

Іван Павло II вважається одним з найвпливовіших лідерів XX ст. Він проявив себе непримиренним борцем проти комуністичних ідей. Коли 1989 року у Ватикані папа вперше провів зустріч з керівником СРСР Михайлом Горбачовим, біограф Івана Павла II Джордж Вайгель так охарактеризував її: «Візит Горбачова до Ватикану став актом капітуляції атеїстичного гуманізму як альтернативи розвитку людства». Будучи переконаним консерватором, Іван Павло II рішуче засуджував популярну у католиків Латинської Америки «теологію визволення» і, зокрема, відлучив від Церкви священика Ернесто Карденаля, що увійшов до складу соціалістичного сандиністського уряду Нікарагуа.

Понтифіка не раз звинувачували у надмірній політизації Ватикану, вказуючи на його надмірну миротворчу діяльність. У 1982 році під час війни за Фолклендські острови він відвідав і Великобританію, і Аргентину, закликавши країни до миру. У 1991 році папа засудив війну в Перській затоці, а в 2003 році – вторгнення в Ірак.

4. Затятий противник абортів і засобів контрацепції

У 1994 р. Ватикан зірвав ухвалення ООН резолюції щодо підтримки штучного планування сім'ї. Понтифік також рішуче виступав проти гомосексуальних шлюбів та евтаназії, проти висвячення жінок у священики і підтримував целібат. Одночасно з цим він довів здатність Католицької Церкви розвиватися разом з науково-технічним прогресом, визнав із застереженнями теорію еволюції і навіть призначив заступником Інтернету святого Ісидора Севільського.

5. Папа, який протягнув руку іншим Церквам

Іван Павло II став першим Папою, який почав шукати примирення з іншими релігіями. Символом цього став Всесвітній день молитов про мир, що відбувся в Ассізі (Італія) 27 жовтня 1986 р., де 47 делегацій від різних християнських конфесій, а також

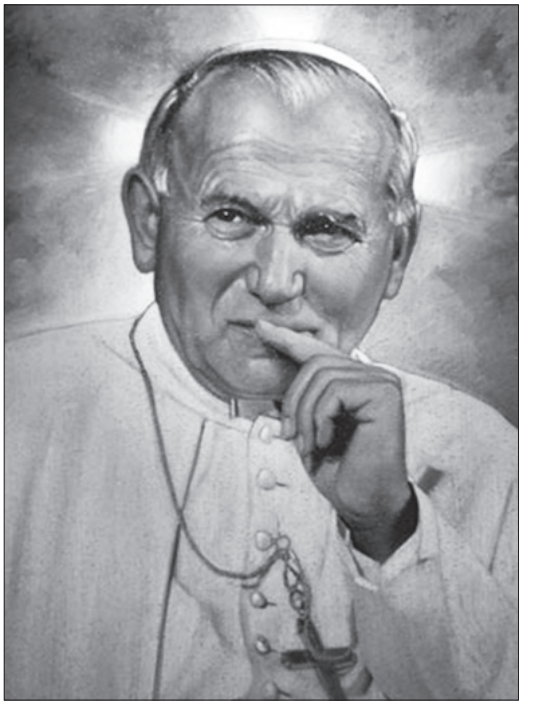

представники 13 інших релігій провели спільну молитву.

Вперше з моменту відділення англіканської церкви Іван Павло II зустрівся з архієпископом Кентерберійським та відправив спільне богослужіння. У 2001 році він вперше, починаючи з розколу християнської церкви в 1054 році, відвідав православну Грецію. У серпні 1985 Папа виступив в Марокко перед п'ятдесятитисячною аудиторією молодих мусульман із закликом до миру і єдності між людьми і народами. У квітні 1986 року Папа вперше в історії відвідав синагогу, де виголосив фразу, що стала одним з його найбільш цитованих висловлювань: «*Ви – наші любі брати і, можна сказати, наші старші брати*». У 2000 році Іван Павло II відвідав Єрусалим і торкнувся Стіни плачу, а також побував у меморіалі Яд ва-Шем. 6 травня 2001 Іван Павло II молився про мир в Дамаску і увійшов у мечеть Омейядів.

6. Перепрошення за помилки Католицької Церкви

Будучи намісником Святого Престолу, Іван Павло II перепросив світ за помилки Католицької Церкви, у тому числі за злочини часів хрестових походів і інквізиції. Ніколи в історії людства жодна релігія чи конфесія не виражала подібного покаяння. Папа оприлюднив вибачення за більш ніж 100 злочинів, у тому числі: 1) судовий процес над Галілео Галілеєм, який був реабілітований 350 років по смерті; 2) причетність католиків до торгівлі африканськими рабами; 3) участь церковних ієрархів у спаленні протестантів і релігійних війнах; 4) масове знищення протестантів у Франції під час Варфоломіївської ночі; 5) бездіяльність і мовчання багатьох католиків під час Голокосту.

7. Найбільш мандрівний Папа

Він здійснив понад 200 пастирських поїздок, у тому числі 104 зарубіжні подорожі, подолавши шлях у 1167000 км – це більш, ніж в три рази перевищує відстань від Землі до Місяця. У ході цих візитів він відвідав 1022 міста в 130 країнах на всіх континентах і провів за межами Ватикану загалом більше 822 діб.

Найчастіше він відвідував Польщу, США і Францію, а також Іспанію і Мексику. Ці поїздки були покликані зміцнити позиції католицизму та встановити зв'язки католиків з іншими релігіями, в першу чергу з ісламом і юдаїзмом. Відвідування Росії так і залишилося нездійсненою мрією Івана Павла II.

8. Замах на площі Святого Петра

Життя Івана Павла II не раз було під загрозою. 13 травня 1981 він був важко поранений в результаті замаху на площі Святого Петра. Член турецького ультраправого угруповання «Сірі вовки» Мехмет Алі Агджа, який потрапив до Італії після втечі з турецької в'язниці, поранив понтифіка в живіт і був

заарештований на місці. Два роки по тому Папа навідав його у в'язниці, сказавши, що «говорив з ним, як з братом, якого я простив і який має мою повну довіру».

Найскандальнішою версією цього замаху була причетність до нього КДБ СРСР через спецслужби Болгарії. У 1984 р. Агджа дав свідчення, згідно з якими італійська прокуратура пред'явила звинувачення трьом громадянам Болгарії і трьом громадянам Туреччини. Згодом всі, крім Агджі, були виправдані за відсутністю доказів, а члени комісії з розслідування опісля заявили, що керівники СРСР були ініціаторами усунення Івана Павла II. Ця думка ґрунтувалася на інформації колишнього начальника архівного відділу КДБ СРСР Василя Мітрохіна, який втік до Великобританії в 1992 р. Однак незабаром спеціальна комісія була розпущена. Її звинуватили у наклепі, а доповідь – у підтасуваннях, спрямованих на очорнення соціаліста Романо Проді, суперника Берлусконі на майбутніх виборах. У 2005 році Алі Агджа дав нові свідчення і заявив, що до замаху були причетні деякі ватиканські кардинали.

До самої смерті Іван Павло II підтримував контакти з родиною Агджі. Зустрічався з його матір'ю і братом. Сам Агджа покаявся у злочині і неодноразово просив вибачення у понтифіка, а після смерті Папи називав його своїм духовним учителем. Термін тюремного ув'язнення Алі Агджі закінчився в січні 2010 р. Після виходу з в'язниці він висловив бажання переселитися до Польщі, на батьківщину Папи, зокрема з причини свого переходу в католицтво.

9. Доступні святі

Іван Павло II особливо відзначився кількістю проголошених святих, доступних для різних культур і народів. За час понтифікату він беатифікував 1340 осіб, канонізував 483. Лише сама ця цифра більша, ніж сумарна кількість канонізацій його попередників.

Серед них батьки, як Жанна Беретта Молла, корінні жителі Південної Америки як Хуан Дієго та Катері Текаквіта, харизматичний отець Піо, Мати Тереза та Папа Іван XXIII.

10. Зарахування до лику блаженних і святих

Після смерті Івана Павла II багато говорили про те, що він гідний бути зарахованим до лику блаженних і святих. У традиції Католицької Церкви встановлені для цього необхідні вимоги: твори повинні відповідати вченню Церкви, проявлені чесноти мають бути винятковими, а факти чуда повинні бути підтверджені документально або показаннями свідків. 1 травня 2011 папа Венедикт XVI зарахував Івана Павла II до лику блаженних. Стверджується, що Іван Павло II зцілив від хвороби Паркінсона французьку черницю Марі Симон-П'єр. А цього року Конгрегація з канонізації святих Святого Престолу зробила заяву, що необхідне для канонізації друге чудо за сприяння понтифіка сталося 1 травня 2011 року. Коментарів про характер чуда Ватикан поки не зробив, але передбачається, що чудо сталося в Коста-Ріці з хворою жінкою, яка зцілилася від тяжкої хвороби головного мозку завдяки молитвам до Папи Івана Павла II.

Процедура канонізації Папи Римського відбудеться 27 квітня 2014. Чинний глава Католицької Церкви папа Франциск підписав про це відповідний документ. В історії Церкви це найшвидше зарахування до лику святих: з моменту смерті минуло всього 9 років. ■

Папа Іван XXIII – «ВЕЛИКИЙ РЕФОРМАТОР»

Цей Папа, незважаючи на те, що став Понтифіком у віці 77 років, а його понтифікат вважався «перехідним», залишився в історії як один з найбільших реформаторів. Саме він оголосив про скликання II Ватиканського Собору, щоб відповісти на виклики, які ставила сучасна епоха. Мова не йшла про те, щоб сформулювати нові істини віри, але як представити науку Церкви відповідно до сучасності. Папа закликав надати привілейоване місце милосердю та діалогу, зблизитися з іншими християнськими конфесіями.

Пастирський стиль Івана XXIII характеризувався новизною. Понтифік, який підкреслював, що є насамперед Єпископом Риму, часто зустрічався з вірними і відвідував парафії Вічного міста. Він був першим Папою, який відвідав лікарню і зустрівся з ув'язненими. За час свого понтифікату він покидав Ватикан для зустрічі з вірними близько 150 разів.

Іван XXIII був першим Понтифіком, який прийняв на аудієнції главу Англіканської Церкви. Він вперше в історії Церкви надав кардинальську гідність темношкірому єрарху з Африки, а також єрархам з Японії та Філіппін.

Іван XXIII скасував звичай цілування хреста на взутті понтифіка після його обрання Єпископом Риму, а також дозволив вірним відвідувати купол базиліки св. Петра, навіть у той час, коли сам гуляв у ватиканських садах.

Іван XXIII став першим Римським Понтифіком, який очолив Літургію за візантійським обрядом. Він є першим і єдиним Папою, який отримав Премію Больцано за збереження миру, людства і братерства. Цим був відзначений його внесок у вирішення Карибської кризи.

Іван XXIII був першим Папою, який почав прямий діалог з главою СРСР – він відповів на телеграму Микити Хрущова, надіслану з нагоди свого 80-річчя. ■

ПРОШУ, ПРОСТИ МЕНІ...

Іван ЯР

Мар'яна вбігла в туалетну кімнату і зупинилась перед дзеркалом. З її очей нестримним потоком лилися сльози і капали на білу блузку, лишаючи потемнілі плями, які все більше розросталися. Губи її тремтіли і зовсім по-дитячому скривилися в плачі. Вона вже не стримувала себе і кімнату заповнили голосні ридання. Дівчина була невимовно ображена, образив шеф, керівник фірми. Образа була незаслуженою і тому нестерпно болючою.

Мар'яна працювала секретарем-референтом в успішній і процвітаючій фірмі, куди влаштувалась після співбесіди майже одразу по закінченні університету. Вона була вдячна Пречистій Діві Марії і всім святим, до яких молилася, за добру роботу, яку їй, за їх посередництвом – вона була в цьому переконана – вдалося так швидко знайти. Мар'яна була вимогливою і працьовитою дівчиною і робила все, чим займалася, акуратно, сумлінно і вчасно. Тому після закінчення факультету іноземних мов університету, могла вже досить вільно говорити англійською і спілкуватись німецькою. До своєї роботи у фірмі вона завжди відносилась відповідально і намагалась робити все якнайкраще, так що в шефа не було ніяких підстав бути незадоволеним нею.

В той день дівчина прийшла на роботу трохи раніше, в офісі ще нікого не було. Вона сіла за свій стіл, ввімкнула комп'ютер і почала переглядати папери, звіряючи їх з комп'ютерними записами. Раптом двері різко відчинились, і в кімнату ввійшов чимось роздратований шеф. Мар'яна привіталася з ним, а він, навіть не глянувши на неї, швидко пройшов до свого кабінету. Мар'яна ще ніколи не бачила його в такому стані. Вона звикла, що він завжди був спокійний і врівноважений. Через хвилину почувся сигнал виклику з кабінету шефа. Швидко піднявшись, Мар'яна зайшла в його кабінет і стала біля дверей. Він, піднявши на неї очі, різко запитав:

– Де матеріли стосовно наших партнерів по угоді, яка має розглядатися наступного тижня?

– Ви сказали підготувати їх до кінця тижня, крім того, Віра мала цим займатися, – дещо злякано відповіла дівчина.

– Мене не цікавить, хто мав цим займатися. Мені треба, щоб матеріали, які мені потрібні, були в мене під рукою. Якщо ти цього не розумієш, то іди працювати в дитсадок і не лізь в серйозні справи, марш звідси!

Мар'яна вилетіла з кабінету. Такого приниження вона в своєму житті ще не зазнавала. «За що?» – бриніло в її голові.

Олег Петрович вийшов з кабінету ближче до обіду, пройшов кімнатою, де сиділи секретарки і лише на мить зустрівся поглядом з Мар'яною. Вона підняла на нього свої розпухлі, почервонілі очі і одразу опустила їх. В її погляді не було ні осудження, ні люті, в ньому був лише невимовний біль за завдану їй незаслужену образу.

Вийшовши з офісу і сівши в машину, Олег Петрович знову побачив перед собою повні болю очі Мар'яни. Він відігнав від себе це видіння і подзвонив по телефону. Їхав на конференцію щодо розвитку співробітництва з іноземними партнерами, яку влаштувала гільдія підприємців, запросили і його. Сидячи за великим круглим столом і чекаючи, коли головуючий надасть йому слово, Олег Петрович зловив себе на тому, що знову бачить перед собою заплакані, розпухлі очі своєї секретарки. Йому раптом згадалось, як, навчаючись в школі в 7 чи 8 класі, він палко закохався в свою однокласницю. Йому хотілось зробити щось таке, щоб вона його помітила і оцінила. І ось на уроці літератури він відпустив якийсь, на його думку, дотепний жарт щодо головного героя оповідання, яке

вони в той час розглядали. За це його покарала вчителька, причому вона вибрала найбільш жорстоке у випадку з підлітком покарання: вона висміяла перед усім класом; з нього реготали всі, навіть його обраниця. Це була найбільша рана в його житті. Він стояв біля своєї парти, як обпльований, і не міг стримати сліз образи, які ринули з його очей. Ця образа була тим дошкульніша, що він, як учень, не міг відповісти тим же своїй вчительці. Ще довго ця рана ятрила його душу.

І ось зараз він знову пережив це двадцятилітньої давності приниження. Йому в цей момент стало невимовно соромно за свою сьогоднішню поведінку з цією, ще фактично дівчинкою, бо вона зараз, як і він тоді, не могла йому нічим відповісти. Тріск зламаної ручки в руці привернув увагу до нього присутніх. Олег Петрович відчув, що. не залагодивши своєї провини, він більше нічим не зможе зараз займатися. Його совість не давала йому це зробити. Він підвівся, підійшов до головуючого і сказав йому декілька слів. Той кивнув. і Олег Петрович вийшов з конференц-залу.

По дорозі в офіс він попросив водія купити великий букет троянд, великий торт, шампанське, фруктів і цукерок. Спочатку він хотів запросити Мар'яну в свій кабінет і там вибачитись перед нею, але ввійшовши в офіс і побачивши прибиральниць, які вже прийшли до своєї роботи, змінив своє рішення. Покликавши начальника охорони, попросив зібрати всіх присутніх в залі засідань, залишивши тільки одного вахтера на вході.

Ніхто не знав причини цього зібрання, і всі чекали, що скаже шеф. Олег Петрович зайшов до залу останнім. Обвівши поглядом присутніх, він сказав:

– Друзі, я сьогодні зробив найбільшу помилку в житті, навіть не помилку, сьогодні я повів себе, як останній негідник. – Винуватими очима Олег Петрович обвів аудиторію. Ніхто з присутніх, крім Мар'яни, не знав, про що йдеться, і чекав пояснень. – Сьогодні зранку, будучи сильно роздратованим, що мене в жодному разі не виправдовує, я повівся підло, як останній мерзотник щодо нашої чарівної, сумлінної юної секретарки Мар'яни, незаслужено образивши її, але, як то кажуть, якщо зробив дурницю, май мужність визнати це і, по можливості, зроби це красиво.

Він взяв в руки букет квітів, підійшов до Мар'яни, взяв її руку в свою, поцілував і сказав:

– Моя мила Мар'яно, я розумію, що ніякі слова не зможуть виправдати моєї поведінки, але, перед усіма присутніми, прошу Вас великодушно пробачити мені і прийняти від мене, на знак перепросьби ці квіти, а я обіцяю ніколи в майбутньому не вдаватися до таких негідних дій. Якщо Ви пробачили мені, прийміть, прошу Вас, ці квіти від мене.

Мар'яна, взявши квіти, і, вдруге за цей день із сльозами на очах, кинулась на шию своєму керівникові. Всі присутні, вставши, дружно зааплодували.

Потім, вже сидячи за столом, підвелась найстарша співробітниця фірми, економіст пані Катерина і, тримаючи бокал шампанського в руках, промовила:

– Пане Олеже, сьогодні я з великим задоволенням побачила, що не перевелися ще в нас справжні чоловіки. Ваш мужній поступок, а він справді є мужнім, ще більше підніс Вас в наших очах. Я хочу випити це вино за те, щоб усі наші чоловіки, вся наша сильна половина не забувала, що вони мають бути джентльменами і лицарями у будь-якому випадку, а ми обіцяємо вам наше тепло і підтримку!

День, який так сумно почався, закінчувався веселим і щасливим застіллям людей. І було ще багато сказано про те, як важливо визнати свою провину, покаятись і знайти мужність перепросити. А для Мар'яни найнещасніший день став найщасливішим в її житті.

Не бійтеся перепросити один одного і вам простять – і люди, і Господь Бог. І камінь впаде з ваших плечей. ■

НАВЕРНЕННЯ ЧЕРЕЗ МОЛИТВУ НА ВЕРВИЦІ

Іван ЯР

В ці скрутні і тривожні часи звертаємось до вас, любі браття і сестри, і закликаємо молитвою і постом протистояти натиску пекельних сил зла і сваволі. Закликаємо до частішого відвідування церкви, прийняття Святих Тайн в намірах, які допоможуть нам і нашим терплячим братам – російському народу, позбутися влади сил тьми.

«Любіть ворогів ваших і моліться за тих, що гонять вас… Бо коли ви любите тих, що вас люблять, то яка вам за це нагорода?.. Тож будьте досконалі, як Отець ваш небесний досконалий». Господь Бог любить всіх нас однаково, але він завжди ближче до тих, які заплутались в сітях гріха. Президент Росії Путін потоптав усі закони поведінки та співіснування з іншими народами. Спираючись на свої ядерні арсенали, він хоче диктувати всім свої, немислимі в цивілізованому світі закони. Так вести себе може тільки людина опанована, цілком позбавлена будь-якої моралі.

В 1917 році Пречиста Діва Марія через малих дітей у Фатімі звернулась до всього людства із закликом: «Моліться на Вервиці, і Росія навернеться!» Тож зараз настав саме той час, коли цього заклику ніхто не може ігнорувати. Якщо Західні держави підуть силою на силу, може початися ядерний Апокаліпсис. Зупинити Путіна можна тільки зсередини, влаштувавши цій безбожній владі всенародний російський Майдан. Чи можемо ми їм допомогти в цьому? Безумовно! Треба тільки послухати нашу Небесну Матінку і вийти проти сил пекла з молитвою і постом, а найбільш милою і могутньою молитвою до Пречистої Діви є Вервиця, про що Вона Сама так часто нас благає. Навіть сам сатана під час обряду екзорцизму вустами опанованої дівчини визнав, що найбільше пекло боїться молитви на Вервиці, а ті, хто молиться на ній, завжди досягають бажаного результату. В XIII ст., коли була загроза поневолення Європи мусульманами, Марія доручила св. Домініку підняти народ на молитву на Вервиці, і переважаючі сили мусульман були розбиті. Після II Світової війни частина Австрії була окупована радянськими військами. Священики вивели народ на молитву на Вервиці, і війська забралися з їх землі. У 80-х роках, коли диктатор Маркос хотів сфальсифікувати результати виборів і вивів на вулиці столиці танки, єпископи разом з мільйонами вірних молилися на Вервиці, і диктатор утік. Під час нашого Майдану священики разом з народом молилися (в тому числі і на Вервиці) за повалення бандитського режиму, і Мати Божа вислухала нас.

Тож закликаємо вас, любі браття і сестри, о 9-й годині вечора, по можливості поставивши свічку на підвіконня, спільно від-

мовити цю життєдайну молитву, а наша Небесна Мати неодмінно почує і спасе нас. І пам'ятайте: тільки молитва всім миром зможе нас врятувати, нехай кожен перейметься тим, що саме його молитва буде вирішальною. Молімося за навернення Росії, за збереження України, як суверенної держави, за навернення грішників. Просімо також посприяти впровадженню молитви на Вервиці на радіо і телебаченні, коли вся Україна, через непорочне Серце Марії, зможе вимолити ласки і благодаті для нас і наших сусідів у Свого Сина Ісуса.

З Вервицею – до перемоги! З Марією – до Бога!

СЛАВА ІСУСУ ХРИСТУ! ■

РЕКОЛЕКЦІЇ З О. КОРНИЛІЄМ ЯРЕМАКОМ, ЧСВВ, у Івано-Франківську

о. Миколай МИКОСОВСЬКИЙ, ЧСВВ

З благословення ігумена і пароха о. Йосафата Фітеля, ЧСВВ, від 23 до 26 лютого цього року, на порозі Великого Посту, у церкві Царя Христа відбулися реколекції для парафіян та всіх охочих під проводом досвідченого місіонера та реколектанта о. Корнилія Яремака, ЧСВВ, із львівського Свято-Онуфріївського монастиря.

Темою духовних наук було Таїнство Покаяння (Свята Сповідь).

Вірні мали добру нагоду слухати важливі християнські повчання о. Корнилія вранці після св. Літургії та ввечері під час неї. Найбільше храм був переповнений під кінець робочого дня – дітьми, молоддю, старшими.

Чимало людей, примирившись із Господом Богом, приступили до св. Сповіді й Причастя.

Цьогорічні реколеції для парафіян василіянського храму добігли кінця у середу ввечері. Після них отець-реколектант уділив присутнім благословення та повний відпуст, традиційно окропивши освяченою водою.

Теплу подяку від імені монастиря й парафії висловив вислужений ігумен о. Володимир Палчинський, ЧСВВ. Зібраний у храмі на Майзлях Божий люд з осяйними обличчями дякував спільно о. Корнилію за нагоду до духовного зростання. ■

БРАТИ-ІСПОВІДНИКИ ІЗ ЗАКАРПАТТЯ

Спогади із записок 1994 р. (Продовження)

Кожен вечір спілкування з братом Мар'яном був для мене цікавим. Одних людей він надзвичайно жалів до інших був насторожений. Цей світ для нього був занадто важким, жорстоким. Несправедливість охоплювала його до глибини серця, особливо як йшлося про церковні справи. Часто він любив розказувати про відпусти:

– Кожен рік були відпусти і в Мукачеві, і в Бороняві, в Імстичеві чи в Ужгороді і Березному. Я завжди радію, коли згадую, що колись багато вірних сходилось з різних сторін до відпустових місць, щоб прославляти Господа Бога, Пречисту Діву Марію і святих. Та безбожна влада не тільки зліквідувала монастирі і закрила їхні церкви, але навіть вірним заборонила приходити туди й молитися, випрошувати ласк Божих для себе, для свого народу. Бо то, я вам кажу, християнин деколи цілий рік чекає на той відпуст, бо не є йому так ніде файно, як разом з усіма людьми молитися до Господа Бога під час Служби Божої. Хоч би взяти в Бороняві: з лівого боку стояли дівки і жінки, а спереду бабки, а з правого стояли легіні і чоловіки, а на переді – поважні ґазди і наші дідики. Як заспівають всім народом «Господи помилуй», то той спів аж до гір йде і знову вертається. Серце радіє, що ти живеш на тому прекрасному світі. Отці сповідають, і люди йдуть сюди з різними гріхами, засмучені навіть знервовані, а додому йдуть спокійні, з легкою душею, бо весь той гріховний бруд змили під час святої сповіді на відпусті. Хіба то не Божа ласка, то чого не давати людям тої ласки? Диявол запанував, а як він запанує в нашій душі, то не легко його позбутися – це всі знають, а тут він запанував над всім народом. Тому маємо поділи між людьми по вірі навіть у родинах. Такого ніколи, як я пам'ятаю, не бувало. Але мусимо то все пережити і молитися. Пан Бог сильніший за сатану.

То правда, що найбільшим у ці совітські часи сумним відпустовим місцем залишалося село Бороняво. Монастир обгородили колючим дротом і людей не пускали до церкви. Здавалося, що на церкву наклали терновий вінок, і вона була розп'ята, як Ісус Христос на горі Голготі, і чекає свого воскресіння. Так багато людей говорили. Навколо церкви у відпустові дні завжди стояла міліція і питали: «Чого ви сюди прийшли?» Виганяли геть, а ще записували. Найбільше приїжджало міліції на свято пророка Іллі і нікого не допускали навіть до колючого дроту. Та люди молилися цілими ночами. Коли вони молилися перед колючим дротом, то звертали свої очі до церкви, яка тепер була недоступна для людей. Здавалось що церква, як та бідолашна сиротина, не маючи родини, стоїть ув'язнена і тільки на відпуст приходять її діти з молитвою, випрошуючи Божих ласк для себе і своїх близьких.

Це є доказ, як боролись з релігією ті, які хотіли б назавжди похоронити найперше Греко-Католицьку Церкву. Саму церкву два рази намагались зруйнувати. Нічого в них не виходило, бо люди збігалися і рятували її як свою рідну мамку, як могли, бо дуже її любили.

Літом, це був 1967 рік, хотіли церкву завалити трактором, то заставили тракториста, щоб її розтягнув. Збіглися люди, але комуністи вспіли зачепити тросами за стіну з правого боку. Було страшно і тривожно. Трактор заревів на всю силу, рвонув, вирвав півстіни і заглух. З кабіни виліз тракторист, білий як стіна, і пішов у ліс, десь там пропав. Не знаю, як там, але говорили, що його потім знайшли мертвим. Тоді майже всі жителі села, старі і молоді, збіглися на гул трактора і стали на перешкоді діям безбожників, не дали розвалити своєї святині. Декого з вірних навіть арештували на 15 діб. Через деякий час стіну відремонтували вечорами, так що влада не знала про те, а може, не хотіла входити у конфлікт з людьми.

Боронявські люди дуже побожні, люблять свою церкву і шанують свою Боронявську чудотворну ікону Матері Божої. І хоч її там не було у церкві, бо знаходилась у Хусті, то завжди приходили туди, щоб помолитися і запалити свічки. Бувало, прийдуть люди з сіл Драгово, Сокирниці, чи з Колочави, з Хуста, чи якогось іншого села, то обійдуть довкола колючого дроту три рази з піснями, а потім палять свічки і на колінах моляться зі сльозами до своєї Чудотворної Мамки Боронявської. Дехто навіть на колінах робив обхід навколо церкви, просячи таким способом у своєї Заступниці милості і захисту. То хіба можна було втриматися від сліз, дивлячись, як бабка, що не може ходити, на колінах повзе біля того колючого дроту довкола церкви. Можна все забрати у людини, навіть одежу зняти, але не можна вирвати віри з її душі, бо то є великий, найцінніший дар Божий.

Одного дня, як нині пам'ятаю, я у свого директора відпросився з роботи і поїхав до Бороняви на відпуст, літом на свято пророка Іллі, – продовжував розповідь брат Мар'ян. – Була гаряча пора. Приїхали ми до Хуста, а звідси вже пішки добирались до Бороняви. Людей було дуже багато. Йшли люди не тільки з Хуста, а й з Колочави, з Драгово, з Королевого, зі Стеблівки та й з інших сіл. Вже з Хуста як вийшли співали про Пресвяту Діву. Але тут вже з автівками стояли міліціонери. Перегородили дороги і до Бороняви не пускали. Люди обурювались, сварилися з ними, але нічого не помагало. Прийшлось їх обходити, йшли в бік Сокирниці, а потім звертали до лісу і прямо йшли вже попід лісом до монастиря. А тут знову міліція із псами. Людей допитували, звідки прийшли, де працюють. До мене теж причепилися молоді міліціонери, і запитують:

– Ви звідки?

– Із Закарпаття, – відповідаю.

– З якого села?

– З Довгого.

– Чого сюди прийшли?

– Та прийшов молитися до монастиря.

– Тут не було і немає ніякого монастиря.

– Вас ще на світі не було, як я був у цьому монастирі, – відповідаю, але вони не зрозуміли , про що я говорю, і один з них з лайкою став дорікати:

– Такий здоровий, замість того, щоб на полі працювати, ви тут з бабками якісь комедії творите, і нам через вас не дають спокою.

– Сину, – кажу, – опам'ятайся, що говориш. Оці бабки і за вас моляться, бо не знаємо, що з нами буде через годину. А я старий монах з Мукачева, то маю повне право тут молитися. – Вони зі злобою подивилися на мене, безсоромно облаяли і відійшли.

Та люди йшли до монастиря дійсно молитися. Вже по дорозі молилися. А що то була за молитва… Молилися з плачем, бо жаль мали великий, що їм не дають у Бога випрошувати для себе чи для когось здоров'я. То тяжко оповісти. Відмовляли Хресну дорогу, співали акафісти, закарпатські церковні пісні, молебні, вервиці. Довкола церкви йшли, яка була за колючим дротом, в обхід із запаленими свічками, і співали про Боронявську Пресвяту Діву, Всі плакали, бо такий жаль брав за сер-

це, що не кажіть. Потім то там, то в іншому місці палили свічки і молились, а до церкви нашої не пускали.

Тоді я пристав до людей з Колочави, та й кажу їм, що я монах. Та вони мені не вірять і кажуть, що монахів тепер нема, хоч зі свічкою ходіть, не знайдете його, бо настали інші часи. Прийшлося все мені розказати про себе, то вони повірили мені та й ще другим розповіли про мене, то потім приходили і давали мені на псалтир, щоб я читав в їхніх намірах. Другим разом мене вже знали і з повагою ставилися до мене. Вірники з Колочави мене не відпускали і навіть пообідати запросили до свого гурту, а після обіду ще довго молилися. Всі люди порозходилися, а нам ще хотілося довше бути на цьому святому місці, та треба було йти до дому, бо вечоріло. Деколи деякі люди залишалися ночувати по хатах, щоб ще на другий день помолитися більше, бо мали в цьому потребу.

А мені чогось здавалося, що ми намарне добиваємося чогось. Думав я собі, що ці люди повмирають, а молоді забудуть, і все це пропаде. Не треба буде міліції, бо і сама церква розвалиться. Хто схоче йти у таку далеку дорогу? Але не так сталося, як гадалося. Бо молитва сильніша від людських думок.

Молитва має велику силу. Не помогли колючі дроти, ні міліція, бо Пан Бог сильніший за всяку владу. Сьогодні знову приходять вірники до монастирів, і вільно люди моляться під час відпустів. Та не тільки у нас, а по всій Україні. Але це ще не Україна і боюся якби то так, щоб знову з України нічого не вийшло. Вороги не сплять. Нам треба молитись. Сумно деколи стає, як подивишся, що робиться: замість цього, щоб всім разом стати перед Богом і просити допомоги, ми стали сваритися за церкви і ворогувати. Це не добре. Два єпископи маємо і різні погляди. Так і колись було на Закарпатті. З цього користали мадяри і завдавали ще вони нам болю. Біда в тому, що ми одні одних не розуміли.

Увесь час ми були під мадярами і тільки двадцять років під чехами. Тож, коли о. Августин Волошин проголосив Карпатську Україну, мадяри відразу 16 березня у тридцять дев'ятому році напали на нас. Найбільше зазнали утисків наші монастирі. Ми всі переживали з великим болем цю жахливу подію. Мадяри, добре озброєні, пішли танками на січовиків. Невелика горстка слабо озброєних вояків Карпатської України не змогла зупинити багатотисячну армію. На Красному полі біля Хуста відбувся нерівний бій, під час якого багато січовиків загинуло, а інші попали в оточення, багатьох із них потім розстріляли. Один танк виїхав на Імстичевську гору. В'їхавши на монастирське подвір'я, мадяри з нього почали стріляти по вікнах і кидати гранати у келії, вважаючи, що там заховалися січовики, мабуть, хтось їм так доповів. Монахи перед тим залишили монастир, крім ігумена о. Петра Котовича. Мадярські вояки витягнули його з келії і дуже били, а потім спустили з гори, щоб котився вниз. Він був повної комплекції, тож збиткувалися та й ще сміялися з нього. Це була добра душа і письменний, уложив розважання для монахів, а також молитовник для вірників. Потім виїхав до Югославії, а звідси до Америки. Будучи ще хлопцем, о. Лаврентій, він тепер в Америці, а сам походив з Білок, прийшовши до нас на новіціят, розказував, як в Імстичеві на відпусті питав о. Петра:

– Звідки ви стільки монахів маєте? Де ви їх берете?

– Народжую, що не видиш, який я грубий, – і тут же засміявся, каже, – якщо тобі монахи подобаються, то ходи до нас, але ще трохи підростеш. З тебе буде добрий монах та ще священиком будеш, тільки щиро молися Богові. Зрозумів?

Так сталося. Через два роки він вже був у Мукачеві на новіціяті.

Відродження Греко-Католицької Церкви на Закарпатті повільніше відбувалося, як на

Галичині, але і тут були відчутні бурхливі хвилі розвитку. Кожного дня в Україні відбувалися великі переміни, особливо це було видно на тлі виходу Церкви з підпілля. Мукачівський василіянський монастир влада поспішно передала православним монахиням у приватну власність. Отцям Василіянам дозволили повернутися до зруйнованого Боронявського і напівзруйнованого Імстичівського монастиря, а також у Малому Березному. У Бороняві мені багато розказували про отця Богдана Тодавчича. Одного разу, як приїжджав до нас о. Мар'ян Поташ з Прячівщини, то він називав його василіянським праведником і пустинником. Я став розпитувати дещо про нього брата Мар'яна:

– Це був побожний і навіть, не побоюся сказати, святий ієромонах, – говорив зі всією щирістю брат Мар'ян, – Богдан Тодавчич, ЧСВВ, повернувся зі заслання з Середньої Азії ослаблений на здоров'ї. Коли дізнався, що на Закарпатті відновлено греко-католицьку єпархію, тут же приїжджає до рідного краю, спочатку до Імстичева. Але в скорому часі за згодою протоігумена о. Василя Мендруня, ЧСВВ, наш о. Павло просить його поселитися у Боронявському монастирі, щоб там відновити монаше життя і провадити душпастирську працю серед вірників Бороняви. Туди він прибув 16 січня 1991 р. Адже ж у віднові монастиря були зацікавлені вірні не тільки Хуста, а й із навколишніх сіл. Вони пам'ятали про відпусти, що відбувалися протягом року.

З його розповідей ми дізналися, що він, будучи в Середній Азії і Казахстані на засланні, як священик, обслуговував там вірних двох обрядів. Греко-католиків, в основному це були українці, і римо-католиків: німців, литовців, угорців, поляків і вірних інших національностей. Знав добре німецьку і мадярську мови, але ніколи тим не хвалився. Це був справжній ієромонах – аскет, який любив найперше Господа Бога, а також усіх людей доброї волі. Незважаючи на далеку дорогу, він привіз з собою багато книжок на німецькій і чеській мові, але ми не все розуміємо, а о. Богдан помер, то деколи о. Павло переглядає ці книжки і дещо, як прочитає, то і нам розкаже.

У Бороняві вірники, як відкрили їм церкву, стали з самого початку нараз будувати такий собі монастир, щоб можна було де голову приклонити, бо старий будинок монастиря перейшов у руїну. Та новий монастир ще не був готовий, щоб можна було там жити. Була зима, кругом сніги, в холодних келіях не можна було жити, то люди забрали о. Богдана до хати, аж поки не зробили на літо помешкання у монастирі.

У Бороняві найперше він звернув увагу на потребу для вірників святої сповіді. Як добрий сповідник повчав вірних і давав добрі поради. Отець Богдан багато часу уділяв для молитви і, незважаючи на свою фізичну слабість, багато днів постив. Ми дуже дивувалися його старанням, але нічого не говорили йому, бо поважали його як в Імстичеві, так і в Бороняві До нього стали приходити вірні, які просили, щоб молився над ними за їх оздоровлення, особливо ті, кого мучили нечисті духи. І це рознеслось по всій околиці. Йому не дають спокою, та він нікому не відмовляє, бо хоче послужити ближнім, так як це вимагає від нього його покликання і совість. Це був ревний священик.

Часто о. Богдан дорікав вірним за поминки після похоронів і пояснював, що душа покійника від такого поминання не має ніякої користі, а навпаки ще завдаємо їй болю, бо часто після вживання на поминках спиртного, виникають непорозуміння, а навіть сварки. Одного разу, коли прийшов він до хати і побачив на столі горілку, то тут же сказав: «Заберіть цей диявольський напій, щоб більше цього я ніде не бачив». Коли одна жінка хотіла пожалітися йому на своє злиденне життя, він її перебив, кажучи: «Говоріть мені про Бога, а не про сусідів, тоді буду

з вами розмовляти, і не обсуджуйте, а щиро моліться за них». Від нього можна було часто почути: «Чому живете без шлюбу, це ж не по-християнськи. Тому не всі однаково сприймали свого пароха, але він ревно пояснював, що найперше треба дбати за спасіння своєї душі і душ наших ближніх.

Менше як за рік о. Богдан у Бороняві почав хворіти. Він терпів страшні болі у шлунку, мабуть, хворів на рак, і отець Павло завіз його в лікарню до села Білки, де він і помер. Похоронили його в Імстичеві біля монастиря. Він мужньо переносив свої болі і страждання як ісповідник і навіть як мученик за Христову віру, відійшовши до вічності, щоб отримати небесну нагороду за своє страдницьке життя і вірність Богові. Вірні Закарпаття можуть лише пишатися такими мужніми борцями за Божу правду.

Давно зайшло сонце, була пізня година. Брат Мар'ян від душі зі мною наговорився, спокійно піднявся зі стільця і пішов, перевалюючись з ноги на ногу, на відпочинок до своєї келії. Я знав, що наступного дня після вечері він мене знову закличе або прийде до мене, щоб поговорити. Так і було. Весь час, як був я в Імстичевському монастирі, він заходив вечором до келії і завжди розмовляв зі мною на різні теми, але найбільше говорив про нашу Церкву і про своє рідне Закарпаття.

Будучи в Меджугор'ю два роки тому, я зустрівся з сестрою-монахинею Дорою Кляйн, німецького походження. По габіту вона пізнала, що я василіянин, підійшла до мене і стала розпитувати, чи я знав отця Богдана, про котрого мені було відомо з уст жителів села Бороняви, особливо від дяка Івана Клованича, який постійно дякував з ним, а також від о. Атанасія Чийпеша. Він, ще як брат-студент, приїжджав на канікули до монастиря. Сестра Дора дуже цікавилася, бажала відвідати могилу отця Богдана. Своє покликання до богопосвяченого життя вона завдячувала о. Богдану:

– Перед усім, – говорила вона, – дякую Богові, що дав нам такого побожного, доброго і ревного отця. З його рук я прийняла Перше Святе Причастя. Мої батьки були побожними і він завжди опікувався нашою сім'єю. У ньому я бачила апостола наших часів.

Тоді я почав розказувати сестрі, як багатьом людям він не подобався своїм праведним життям, але після смерті всі визнавали його ісповідником віри за його досконалість. На що вона відповіла:

– На жаль це правда, нам деколи важко зрозуміти побожних людей. Він міг жити тільки на одному хлібі і воді, молитися і служити людям, навіть воду носити, якщо це було потрібно. «Для чого?» – запитували його. Відповідав: «Заради Господа Бога, щоб знову стала наша Церква вільною заради мого і вашого спасіння, заради нашого майбутнього». Він вибрав тернисту дорогу і вузькі ворота.

Сестра Дора розказувала про свої дитячі і молоді роки, коли вона жила в Середній Азії в тодішньому Радянському Союзі і про дорогого пастиря о. Богдана. Пізніше вони з батьками виїхала до Німеччини, там вступила до сестер. Невдовзі прибула до Нікополя на Україну, де проживає невелика громада німців-католиків, і працює там на парафії. Після довгої розмови сестра Дора висловилася:

– Пам'ять про о. Богдана потрібно увіковічнити письмово. Він цього заслуговує, я його знала не один рік і для мене він залишається взірцем святості. У жахливих умовах тоталітарного режиму він зумів дати можливість краще зрозуміти правдивого Бога кожному, хто б він не був, якої національності. І це він робив найперше добрим прикладом свого життя, не жаліючи своїх сил і здоров'я. Я дуже була б рада приїхати до Імстичева і помолитися за душу о. Богдана на його могилі і подякувати йому за своє покликання до богопосвяченого життя. То він надихнув мене на цей крок. ■

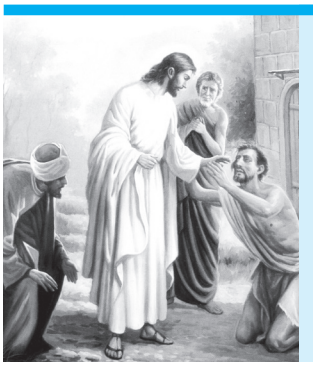

МОЛИТВА ПОЖЕРТВУВАННЯ СТРАЖДАНЬ

Ісусе, Божественний Спасителю, через Непорочне Серце Пречистої Діви Марії жертвую Тобі моє тілесне терпіння та душевні скорботи в наміреннях святої Церкви, Апостольства молитви та … (назвати своє намірення).
Прошу Тебе, обдаруй повнотою вічного життя дітей, яким не дали змоги народитися. Огорни опікою родини, щоб силою Твоєї ласки успішно могли поборювати спокуси злого духа, з любов'ю приймаючи кожне життя та оберігаючи його від моменту зачаття аж до смерті. Вчини, щоб хрест, який несу, став для мене джерелом відваги, визволення та сили, щоб терпіння не позбавило мене надії, щоб не згасла моя віра, а любов щоб не маліла. А коли настане кінець мого життя, прийди по мене і запровадь мене до свого Царства. Амінь.

АПОСТОЛЬСТВО ХВОРИХ:
Страждання з Христом – це джерело душевного миру

Улюблені хворі! Всі ми мали нагоду переживати під час Великого Посту страждання і терпіння нашого Господа Ісуса Христа. Хворі не тільки могли вдивлятись в обличчя Спасителя під час Його Хресної дороги, але також подивитися на своє обличчя. Ви, як хворі чи перестарілі, не могли бути на Хресній дорозі в церкві. Навіть бути на Святій Літургії, щоб прийняти Святе Причастя для вас було неможливо. Що це – кара? Чи, може, Господь відвернувся від вас? Ні! Це як у Гетсиманії, коли ви на самоті з Господом Богом і своїми терпіннями.

Тут щось більше скривається. Терпіння і страждання Ісуса в Оливному городі, на Хресній дорозі, розп'яття на хресті ми не в силі зрозуміти своїм розумом. Якщо прийняли милосердя Ісуса і повірили в нього, відчули Його велику любов до цього грішного світу, а найбільше до хворих і терплячих, то ви були в єдності не тільки з людьми своєї парафії, але з самим Богом, з своєю спільнотою, несучи свій хрест.

Під час читання святого Євангелія у Великий четвер ми чули, як Христос просить свого Отця Небесного, щоб усі, хто повірив у Нього, були одно. Життєвий досвід засвідчує, як важко зберегти єдність і гармонію навіть у родинних чи громадських стосунках. У кожного свої погляди і намагання. Брак згоди і єдності спостерігаємо вже серед дітей, а відтак у подружжі, в родинах, в громадах і в країні взагалі. Поділи можна побачити і відчути не в одній парафіяльній спільноті. Наскільки диявол підступний ви відчували у своїх серцях узимку під час подій в Києві та інших містах. «Противник ваш, диявол, ходить навколо вас, як лев ревучий, шукаючи, кого б пожерти» (І Пет.5,8).

Тож до вас, дорогі хворі, маю велике прохання – молитися за єдність нашого українського народу. Ісус на Тайній Вечері навчає нас, що для осягнення єдності між людьми потрібно всім молитися. Молитва має велику силу, коли ми є в єдності з Богом через Слово Боже і Пресвяту Євхаристію, яка творить нас єдиною і неподільною Церквою.

За єдність вірних у Христі і всього українського народу жертвуйте, дорогі брати і сестри, свої терпіння і страждання. Великий Піст має початок і закінчення, бо настає час Великодніх свят. Христос своєю смертю перемагає людську смерть і своїм Воскресінням дарує нам життя вічне. Та ваші болі, тілесні і душевні, продовжуються. Ця велика таємниця якої ми не можемо зрозуміти по-

вністю вказує на те, що «Ісус Христос учора й сьогодні – той самий навіки» (Євр. 13,8).

В таємниці терпіння, в якому присутній Ісус Христос, криється правда про єдність Бога з людиною. «Він же був поранений за гріхи наші, роздавлений за беззаконня наші. Кара, що нас спасає, була на ньому, і його ранами ми вилікувані» (Іс. 53, 5). Тобто в нутрі нашого терпіння є Бог, а в центрім нашої християнської віри стоїть хрест. Хрест є джерелом надії, що Господь Бог є з людиною, а особливо з тим, хто найбільш терпить. Якщо будемо Його приймати згідно з євангельськими правдами, то Господь ніколи не залишить наш народ.

Церква не може відсторонюватись від хворих, самотніх, опущених, перестарілих. Бо християнина не омине хрест властивого йому терпіння. До цього потрібно бути готовим. Тому кожний віруючий має виявляти співчуття і солідарність постраждалим в різних випадках, пам'ятати про хворих, страждаючих , терплячих і по можливості їм допомагати.

Найбільше сатана боїться посту і молитви: «А щодо цього роду бісів, то його виганяють лише молитвою і постом» (Мт. 17, 21). Хворі через свої слабості найбільше зберігають піст і безперестанно моляться.

У найважчі моменти тілесний чи душевний біль досягає апогеї: «Боже мій, Боже мій, чому ти мене покинув?» (Мт. 27, 46). Хоч дорогою до Єрусалиму, Ісус розказував учням, що Він буде виданий поганам і Його розіпнуть, та нестерпний біль на хресті примушує Його жалітись до Отця Небесного словами псальма. Ісус до кінця свого земного життя був подібний до кожного із нас, п'є чашу своїх терпінь до дна. Тому Бог став людиною, і вмирає як людина зі всіма людськими слабостями.

Цю драму часто переживають хворі на смертній постелі, коли здається, що не тільки світ відвертається від нас, а сам Господь Бог про нас забув. Подивімось на хрест і скажімо: «Ісусе, Маріє…», – і Їхня присутність з вами стане очевидною. ■

Христос Воскрес!

Любі хворі брати і сестри, редакція «Місіонаря» вітає вас з великим Господнім святом Христового воскресіння! Цей день, як і Різдво Христове, єднає небо з землею. Це не тільки щирі вітання від редакції, але і від всіх читачів нашого часопису. Всім нагадуємо: ми всі з вами разом переживаємо світлий день, коли Христос переміг смерть і воскрес із мертвих і зараз є з нами. Ставши людиною, Він прийшов до своїх стомлених, обтяжених братів і вселяє радість в надії. Ви у своїх стражданнях найкраще відчуваєте воскресіння нашого Господа Ісуса Христа. Ісус помирає, і по всій землі настає темрява. Та на третій день зі сходом сонця Христос виходить з гробу. Ісус прославляється на весь Всесвіт своїм воскресінням.

Незважаючи на недуги, на смуток, із ваших сердець випливає радість, яка залишає темряву, бо світло Христове розвіює її. Смерть переможена життям. Нехай Христове Воскресіння вам нагадає, що Хресна дорога Христа не закінчилася на Голготі, вона продовжується, і ви її продовжуєте до свого воскресіння, щоб отримати життя вічне. Так буде до кінця світу.

Згадай, дорогий брате-сестро, скільки разів твою душу огортала темрява цього світу. Сатана з різних сторін підходив, щоб тебе звести до гріха. І тільки щирий твій погляд на Христа розп'ятого пригадував у серці, що ти не сам, з тобою Христос, Він виразно говорить: «Для тебе я помираю, для тебе воскресаю і є разом з тобою!» Не бійся, брате-сестро, своєї самотності, не бійся своєї недуги, хвороби, якою б важка вона не була, не бійся душевних страждань, бо Господь Ісус Христос з Тобою. Він, як ніколи, у ці святкові дні підставляє своє плече, щоб полегшити твої терпіння і страждання.

Дорогі хворі, нехай Христове Воскресіння нагадує вам, що ваші терпіння не даремні, що ваша Хресна дорога є продовженням Хресної дороги самого нашого Спасителя. Тож нехай Воскреслий Христос принесе у ваше особисте життя, у ваші родини своє світло надії і віри, що добро переможе зло не тільки у ваших серцях, родинах, а й в Україні і цілому світі.

Христос Воскрес!

РОЗПОВІДЬ ХВОРОЇ ЖІНКИ
з Бороняви (Закарпаття)

Верона з Бороняви

Гей, гей! А колись много людей йшло ось тою стежкою на горбок сей, де церква стоїть. А потім її, як святу мученицю, обдерли і закрили на замок, щоб ніхто туди не йшов молитися, вікна повибивали та ще колючим дротом обкрутили. І терпіла вона, як Ісус Христос в терновім вінку. Сокотили її, і дивилися, хто до неї приходить, а потім питали:

– Чого прийшов до уніатської церкви? – і виганяли геть.

Розвалили дзвіницю, зруйнували монастир, а на серці такий жаль, що не можу вам оповісти. Воно гупає, бідненьке, мало не вискочить з грудей, а мене тягне туди, щоб там хоч хвилину помолитися до Ісуса Христа і до Пресвятої Боронявської Діви Марії за здоров'я своїх дітваків, бо хворіли весь час.

А мої нянько колись були там церківником. Пам'ятаю, як нині, як малою з мамкою на Великдень ми йшли до церкви. Нянько наш йшов раненько, щоб задзвонити в усі дзвони і свічки приготовити. Моя мамка дала мені кошарку нести з паскою, а я йду і тішуся, що помагаю своїй мамці нести паску, то навіть наперед вибігала.

В Бороняві до церкви всі ходили, бо любили її, і монастир дуже любили. На Великдень у церкві не було де встати, то ще на дворі челядь стояла. Всі були раді, що дочекалися Великодня. А отець-ігумен Йосиф, його потім арештували за нашу віру, всіх так файно покадили, і ми всім народом почали співати Утреню Воскресну, а потім правилася Служба Божа. Ще нині чую голос отця-ігумена, як вони красне казання говорили. То був славний священик. Після тюрми він приїхав до Хуста, та на нього потім машиною наїхали, як він йшов на біциклі до села Рокосово. Як закінчилася Служба Божа, то всі виходили на двір, щоби стати навколо церкви паски святити. А отець-ігумен і тут, як святили паски, то нас всіх, дітваків, по голові гладили, і мене також, то я хрест і руку поцілувала. Бо всі ми дуже любили свого отця-ігумена. А мої нянько, як паски святили, то так файно дзвонили, що аж до Хуста було чути і всі знали, що то в нас паски святять. А туй поприходили вуйко наш, і тітка наша, і стрий та дають такі красні писанки мені, що не можна оповісти, а я складаю до кошарки, де є паска. і дякую їм за писанки.

А як йшли ми домів, он там коло потока, то я ще білих косиць нарвала додому, бо дуже любилися вони мені. Сей Великдень добре пам'ятаю, як нині. Сонце так красно світило, і тепло було, якби гей літо настало. Більше такого Великодня не було, бо церкву закрили, а отців арештували і вивезли. Казали, до Імстичева, а потім до Сибіру.

Пережила я, отче, добрі і тяжкі часи. Ще вам оповім, як мої нянько вмирали. То було давно, але добре пам'ятаю. А перед тим, як мали вмерти, то казали, що наша віра знову повернеться і оживе і церква монастирська в Бороняві воскресне, як Ісус Христос воскрес, бо церква є Божим домом. Нянько завжди читали божественні книги і добре тямили, що там написане, то нас навчали, щоб ми жили по-божеськи. Мені дуже любилося молитися, то я молилася і думала, чи дочекаюся, що нашу церкву відкриють. І дочекалася. Тепер діти і внуки ходять до

церкви, а я ними тішуся, що маю такі файні діти і внуки і дякую Богові за них і не перестаю за їх щастя і здоров'я молитися.

А тепер, як видите, лежу на ліжку. Так Бог дав – може, за мої гріхи, а може, за чужі, на все Божа воля, треба терпіти. А на Великдень так ревала, бо чула, як дзвони дзвонили і співали «Христос воскрес», а я на ліжку лежу слаба і бануючи, що не можу йти молитися до церкви. Кажуть, що Пресвята Діва до Бороняви з Хусту повернулася, а я не можу поникати на сей святий чудотворний образ так дорогий для нашої Бороняви і всього Закарпаття, бо тільки подумаю про Пресвяту Діву, то стає легше мені.

Ще би дуже хотіла, щоби всі повернулися до нашої віри, яку ми дістали від своїх батьків, щоб всі порозуміли, що є одна на світі Христова Церква, наставником якої наступник апостола Петра Папа Римський.

А Вам, панотче, дякую, що Ви послухали і прийшли до мене і висповідали та й запричастили. А тепер ще помаслуйте, бо, може, Пан Бог схоче забрати мене у великодній час до себе і мені заспівають «Христос Воскрес» . Відчуває моє серце, отче, що моя свічка скоро погасне, то хочу, щоб ви прийшли до мене і відпровадили на вічний спочинок. Не дивуйтеся тому, бо я правду вам кажу. ■

ПОЯСНЕННЯ ДЕЯКИХ СЛІВ

Сокотити – стерегти
Кошарка – кошичок
Церківник – паламар
Челядь – народ, люди
Косиці – квіти
Ревати – плакати
Бануватися – тужити
Никати – дивитися
Маслування – оливопомазання

ПОДЯКА ХВОРОГО

Дякую Тобі, Ісусе, з вдячністю Твоїй Матері, Ангелам та Святим за те, що Ти приходиш до моєї душі, що мене підкріплюєш своїм Тілом і Кров'ю, бо без Тебе не зміг (змогла) би нести хреста, якого Ти поклав на мої плечі, бо вважаю це за ласку, що можу разом з Тобою приймати участь у відкуплені світу. Без Твоєї допомоги. Господи, не зміг (змогла) би переносити своєї недуги. цього болю, високої температури, безсонних ночей, болючих процедур, важкої операції, належної опіки, а навіть віддалити і перемогти духа бунтівливості і можливої спокуси самогубства. Ісусе. будь моїм життям, моєю силою і всім моїм!

* * *

«Бог не дивиться на те, що даємо, але на те, що залишаємо для себе» (Св. Амвросій).
«Збирайте собі скарби на небі… Бо де твій скарб, там буде і серце твоє» (Мт. 6, 20-21).

Підготувала Леся ШТИКАЛО

КРОСВОРД «СВЯТИЙ ПАПА ІВАН ПАВЛО ІІ»

ГОРИЗОНТАЛЬНО: 7. Фахівець з богослов'я. 8. Вищий духовний сан, який отримує Кароль Войтила у 1967 р. з рук Папи Павла VI. 9. Трійчата корона Папи Римського з хрестом. 10. Відвідини, гостина. 11. … народів подасть отуху – думки міцні; ті сили будуть видимі духу (із вірша «Слов'янський Папа» Юліуша Словацького). 14. Микола …, котрого Святіший Отець беатифікував у Львові 2001 р. 15. Архітектурний середньовічний стиль, ознаками якого є аркади, шпилі, багата орнаментика. 18. Французька монахиня Марі Сімон П'єр …, з якою сталося чудо після молитовного заступництва Івана Павла ІІ від хвороби Паркінсона. 19. Відомий фільм режисера Джакомо Баттіато «… – Папа, який залишився людиною», 2006 р. 23. Символіка емблеми візиту Папи Івана Павла ІІ в Україну «… – дорога, правда і життя» Візит Івана Павла ІІ в Україну – 2001. 25. … Дацко – автор музики до драми «Йов» Кароля Войтили. 26. Держава в Азії, котру відвідав Іван Павло ІІ у 1999 р. 27. Служба Божа. 28. … листів, енциклік Папи – збагачення нашого народу.

ВЕРТИКАЛЬНО: 1. Людина, яка володіє багатьма мовами. 2. Усе позитивне в житті людини, що відповідає її інтересам, бажанням, мріям. 3. Назва розділу «Діти і …» з книги «Вставайте, ходімо!». 4. Африканська монахиня, котру Папа канонізував у жовтні 2000 р. 5. «Він показав нам святість, як високий … християнського життя і як дорогу осягнення вічної єдности з Тобою, Боже» (з молитви на випрошення ласк за посередництвом Папи Івана Павла ІІ – з книжки Саверіо Ґаета «ЧУДО КАРОЛЯ. Свідчення та докази святости Івана Павла ІІ»). 6. Храм чотирикутної форми з портиками і рядом колон. 12. «Держава ця – як те зернятко, але Христова від початку. Вона як сіль в очах сатрапа, бо це – держава …, а в ній Намісник Божий Папа» (о. Василь Мендрунь, ЧСВВ). 13. Збори кардиналів, що скликаються після смерті Папи Римського для обрання нового Папи. 16. Титул голови Католицької Церкви. 17. «Людина ця дійсно від Бога, … Богу – його життя. Ми просим Господа, благаєм линем у червневе майбуття» (із вірша «Львів у чеканні» Романа Голубовича). 20. Місто в Польщі, в якому навчався Кароль Войтила після закінчення гімназії, був єпископом та архиєпископом. 21. «Першість віри й відвага, що з неї випливає, веліли колись кожному з нас почути Божий …, щоб вирушити в дорогу, не знаючи, куди вона йде» (з книги «Вставайте, ходімо!»). 22. Назва енцикліки Папи «Віра і…», написана у 1998 р. 24. Молитва Святішого Отця «… Господній».

Відповіді на кросворд, опублікований у числі за березень 2014 року:

ГОРИЗОНТАЛЬНО: 5.«Мізерікордин». 8.Свято. 9.Танго. 10.Андреа. 13.Долорес. 14.Мудрець. 17.Історія. 18.Молитва. 22.Примас. 24.Народ. 25.Розум. 26.Достоєвський.
ВЕРТИКАЛЬНО: 1.Картина. 2.Прогрес. 3.Місто. 4.Митар. 6.«Світло». 7.Ігумен. 11.Реліквія. 12.Фундатор. 15.Степан. 16.Статус. 19.Промова. 20.Магістр. 21.Голос. 23.Комин.

ЦІКАВІ СВІТЛИНИ
з антимайдану

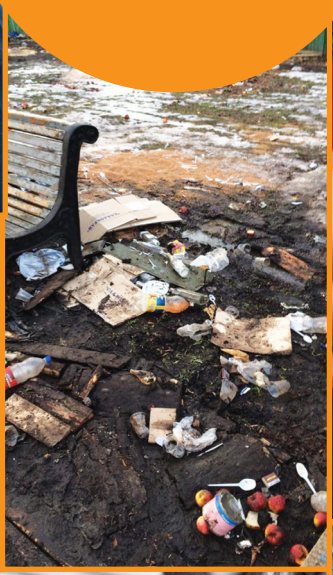

Світ Скульптури

Виробник гіпсової скульптури

«Іноді скульптура змусить задуматися:
камінь перетворився в людину
чи людина в камінь?»
(Сілован Рамішвілі)

Контактна інформація:
м. Львів, Моб. телефони: 0668055241 (Леся), 0668055242 (Володя)
http://vk.com/t0668055242

УВАГА! Для гуртових клієнтів діє система знижок.
Доставка в будь-яку точку України через Нову Пошту.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ
НАШ ХРИСТИЯНСЬКИЙ ЧАСОПИС
“МІСІОНАР”!
Передплатний індекс – 23959
У нашому часописі Ви можете розмістити свою рекламу. Звертайтеся!
НАШІ КОНТАКТИ: тел. 255-38-15, e-mail: misionar@ukr.net